

ВІЙСЬКО

№6 (72) 2006

УКРАЇНИ

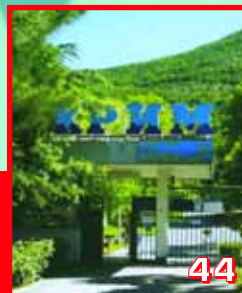
Підготовка командних кадрів: проблеми, здобутки та перспективи

8

Військовий часопис: невід'ємний атрибут сучасного солдата

22

Військові санаторії: чужі серед своїх?

44

Лицензия серия АА № 719645

Бронежилети ТОВ «Матеріалознавство» ШАНС КОЖНОГО ЗАХИСТИТИ СВОЄ ЖИТТЯ

...та навіть

...ДО...

Від..

Київ, 04112,
вул. Довнар-Запольского, 8
www.mate.com.ua
8(067) 799-33-87,
8(067) 503-21-08;
(044) 489-31-91,
(044) 501-21-54

**Виробництво бронежилетів усіх класів
захисту, спецодягу та уніформи
Найвимогливішим —
за індивідуальним замовленням**

ВІЙСЬКО УКРАЇНИ

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАННИЙ ОРГАН
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Головний редактор:

Володимир ГОРІШНЯК
redactorVU@yahoo.com

Редакційна колегія:

Сергій БАСАРАБ
Петро БУНЯК
Володимир ГАЛАНЦЕВ
Леонід ГОЛОПАТЮК
Микола ДРАГАН
Сергій КОЖЕНЕВСЬКИЙ
Олександр КОПАНИЦЯ
Григорій КРИВОШЕЯ
Юрій КУЗНЕЦОВ
Анатолій ЛОПАТА
Володимир ПАСЬКО
Віталій РАДЕЦЬКИЙ
Володимир РУДИК
Іван СТУПАК
Ілля ТИЩЕНКО

Дизайн та верстка:

Андрій ПОГОРЄЛОВ

Літературні редактори:

Валентина БОЖОК
Людмила ЗАГОРОНЮК

Реклама:

Вадим ЗЕЛІНСЬКИЙ
В'ячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Фото:

Сергій ПОПСУЄВИЧ

Засновник Міністерство оборони України
Рік заснування часопису — 1994,
Перший редактор — Вячеслав БОЛОТНЮК

Адреса редакції: вул. Мельникова, 81. 04050,
Київ, Україна, а/с 72. Тел. (044) 483-08-39,
489-38-59, 454-42-02.
E-mail: viysko2003@ukr.net;
http://www.mil.gov.ua/viysko_ua
© «Військо України», 2006

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 827 від 12.07.1994 р.
Підписано до друку: 30.05.2006 р.

Передплатний індекс: 74101

Передплату можна оформити в кожному
відділенні зв'язку. Ціна договірна.

Інформаційна підтримка:
Управління прес-служби МО України.

Технічна підтримка: «ЕПОС»
Друк: «Поліграф-Експрес»
Адреса: Київ, 04017, вул. Верхній вал, 2а

При використанні матеріалів посилання на
журнал «Військо України» обов'язкове.
Рукописи, фотознімки, малюнки редакція не
рецензує і не повертає. Журнал надає авторам
можливість висловлювати думки, які не
віддзеркалюють погляди редакції. За рекламну
інформацію відповідає рекламодавець.

ТВОЇ СИНИ, УКРАЇНО!4

Комкор Воробйов.
Антологія успіхів та перемог

Юрій ЛАВРОВ

ОСВІТА8

Підготовка командних кадрів:
здобутки, проблеми та перспективи

Сергій МОСОВ

ТЕМА НОМЕРА12

В бій підуть лише «молоді»

Іван СТУПАК

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ15

Юрій Пустовіт:
«Завдання «Військово-будівельної
індустрії» — зводити якісне житло
за доступними цінами»

ЕКСКЛЮЗИВ18

Сагар Бхарті:
«Співробітництво між Україною
та Індією має великий потенціал»

АРМІЇ СВІТУ22

Військовий часопис як невід'ємний
атрибут сучасного солдата

Сергій БАСАРАБ

ДУХОВНІ ОБРІЇ29

«Я ще прийду до тебе, мій краю...»

Віктор НЕБОРАК

ІСТОРІЯ В ПОСТАТЯХ32

Іван Черняхівський.
За крок до маршальського жезла

Олександр ФІЛЬ

П'ЄДЕСТАЛ38

Армійський спорт
вищих досягнень

Олександр ВЕЛИЧКО

NOTA BENE44

Військові санаторії:
чужі серед своїх?

Олег МАТЕНКО

ПРИЗНАЧЕННЯ

Президент України — Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України Віктор Ющенко своїм Указом № 441/2006 призначив на посаду Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-лейтенанта Валерія Фролова.

До цього призначення генерал-лейтенант Валерій Фролов працював на посаді першого заступника командувача Сухопутних військ Збройних Сил України.

Генерал-лейтенант Фролов Валерій Семенович народився 30 квітня 1949 року у смт Тиврів Вінницької області.

З 1995 по 1998 рік служив на посаді начальника штабу — першого заступника командира армійського корпусу. З 1998 по 2002 рік був командиром армійського корпусу. З 2002 по 2003 рік — перший заступник командувача військ Західного оперативного командування.

Одружений. Має сина та двох доньок.

БОЙОВА ПІДГОТОВКА

Протягом 23–24 травня особовий склад 95-ї окремої аеромобільної бригади 8-го армійського корпусу ОСШР, яким командує генерал-майор Сергій Островський, виконував програму стрибків з парашутом. Воїни-аеромобілісти здійснили майже 400 стрибків з вертольота Мі-8. Варто наголосити, що до виконання цієї програми вперше були залучені військовослужбовці з'єднання, які нещодавно склали присягу на вірність українському народові. Вони здійснили майже 150 стрибків.

Підсумовуючи результати занять, генерал-майор Островський наголосив, що незважаючи на існуючі проблеми із забезпеченням вертольотів паливом, а також несприятливі погодні умови, аеромобілісти з'єднання успішно виконують поставлені завдання, визначені навчальними програмами.

В авіаційній штурмовій бригаді, що дислокується в Миколаївській області, здійснювалася підготовка екіпажів літаків Су-25 та Л-39. Льотчики виконували бомбометання на Києво-Олександрівському авіаційному полігоні.

АНТИТЕРОР

У Національній академії оборони України відбулася міжнародна науково-практична конференція, на якій обговорювалися завдання, можливості та способи дій військово-морських сил у боротьбі з міжнародним тероризмом на морі.

Метою зібрання стало визначення місця, ролі та можливих завдань військово-морських сил у боротьбі з терористами у контексті Угоди між Україною та Північноатлантичним співтовариством про залучення підрозділів і частин ЗС України до військово-морської операції НАТО «Активні зусилля» у Середземному морі. Значна увага приділялася дослідженню масштабів, ресурсів, засобів і способів дій міжнародного тероризму на морі, а також проблемним питанням застосування військово-морських сил у боротьбі з ним.

У конференції взяли участь представники Ради національної безпеки та оборони України, департаментів та управлінь Міністерства оборони та

Генерального штабу ЗС України, командування Військово-Морських Сил ЗС України, Служби безпеки України, управління Морської охорони Державної прикордонної служби України, управління безпеки судноплавства Державного департаменту морського і річкового транспорту Міністерства транспорту і зв'язку України.

Зарубіжні країни були представлені посадовцями військових аташатів іноземних держав, які беруть участь в операції «Активні зусилля», Офісу зв'язку НАТО в Україні, Центру інформації та документації НАТО в Україні.

АТИ-БАТИ

Закінчилася весняна призовна кампанія, яка тривала в Україні з 1 квітня. Відповідно до Указу Президента України та наказу Міністра оборони України, навесні цього року призвано понад 30 тисяч осіб. Лави Збройних Сил поповнила 21 тисяча юнаків (на 6 тисяч менше, ніж призивалося восени минулого року). У Внутрішні війська МВС України призвано 6200 осіб, до Державної прикордонної служби України — 2500, до Державної спеціальної служби транспорту — 680 та до Служби безпеки України — 415 чоловік. Відповідно до українського законодавства, всі військовослужбовці при звільненні в запас отримали належне грошове забезпечення — вісім посадових окладів. Кошти для цього були виділені в повному обсязі, всі виплати здійснено у встановлені терміни.

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

25 травня в Бресті відбулася зустріч глави оборонного відомства України Анатолія Гриценка з Міністром оборони Республіки Білорусь генерал-полковником Леонідом Мальцевим.

За підсумками цієї зустрічі глави оборонних відомств України та Республіки Білорусь Анатолій Гриценко та генерал-полковник Леонід Мальцев підписали Угоду про співробітництво в галузі санаторно-курортного лікування військовослужбовців та членів їхніх сімей.

— Ця угода дає можливість на законодавчій основі лікувати та оздоровлювати у санаторно-курортних закладах Міністерства оборони України військовослужбовців двох країн. Це потрібно людям, і це обов'язково буде реалізовано, — наголосив Анатолій Гриценко.

Міністр оборони Республіки Білорусь у свою чергу зазначив, що Україна має великі можливості у санаторно-курортному лікуванні та висловив задоволення новим рівнем співпраці між оборонними відомствами обох країн у цій галузі.

ВІЗИТ

Для участі у черговому раунді консультацій з питань створення у Збройних Силах України Об'єднаного оперативного командування (ООК) Київ відвідала делегація

представників Центру цивільно-військових відносин Школи післядипломної освіти Військово-Морських Сил ЗС США.

Як зазначив начальник Управління євроатлантичної інтеграції Генерального штабу Збройних Сил України генерал-майор Леонід Голопатюк, діяльність цієї структури, яка функціонує також в збройних силах ФРН, США, Франції, Британії, Угорщини та Польщі довела свою необхідність при організації та проведенні миротворчих операцій. Тому Україна зацікавлена у створенні та ефективній діяльності ООК.

СПІВРОБІТНИЦТВО

В Анкарі відбулися штабні перемовини між представниками військово-морських сил України та Туреччини. Українські й турецькі військовики обговорили питання розвитку співробітництва між флотами своїх держав, обмінялися досвідом участі в підготовці й проведенні спільних військово-морських навчань, створенні безпечних умов судноплавства в Чорному морі, запобіганні незаконній торгівлі зброєю та на-

ркотичними речовинами, розглянули перспективи перетворення Чорноморського регіону на зону миру й безпеки.

Слід зазначити, що військові моряки двох країн традиційно беруть участь у міжнародних навчаннях «Чорноморське партнерство» та «Сі Бриз», активно співпрацюють в рамках Спільної чорноморської групи військово-морського співробітництва «Blackseafor».

«ЄВРОБАЧЕННЯ-2006»

Солістка Ансамблю пісні і танцю Збройних Сил України Тіна Кароль посіла 7 місце на музичному конкурсі «Євробачення», що відбувся в Греції. Тим самим вона забезпечила представнику України, який виступатиме на цьому конкурсі наступного року, вихід до фіналу.

Участь у «Євробаченні-2006» взяли співаки з 36 країн світу.

КАДРОВА ПОЛІТИКА

Директор Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України Юрій Черних під час представлення п'ятого розділу «Білої книги — 2005» поінформував, що з 1 січня 2006 року кількість посад старших офіцерів зменшилася на 1 131 з відповідним збільшенням посад молодших офіцерів. Щодо генеральських посад, то їхня кількість останнім часом істотно скоротилася. Якщо на початку 2003 року налічувалося 319 генеральських посад, то за 3 роки їхня кількість зменшилася в 2,5 раза.

ЕКОПОЛІГОН

Відбулася презентація заключного звіту пілотного проекту зі створення Плану управління навколишнім середовищем на військовому полігоні. Він реалізовується в Україні на військовому полігоні поблизу селища Дівички, що на Київщині.

Для участі в презентації проекту до Києва прибула данська військова делегація.

Як повідомив начальник відділу екологічної безпеки МО України полковник Юрій Ситник, цей план був започаткований майже шість років тому з урахуванням принципів і стандартів НАТО. Одними з перших долучилися до реалізації проекту представники оборонного командування Королівства Данія і Агентства охорони лісів Міністерства охорони природи Данії.

— План містить п'ять розділів, у яких подані рекомендації з управління станом природного середовища на полігоні Дівички під час організації та проведення там заходів з бойової підготовки. Цей документ є базовим для розробки підходів з природоохоронної діяльності й на інших полігонах Збройних Сил України, — зазначив полковник Юрій Ситник.

За матеріалами Управління прес-служби МО України

Комкор ВОРОБЙОВ

АНТОЛОГІЯ УСПІХІВ ТА ПЕРЕМОГ

Для одних ім'я генерала Воробйова асоціюється з подоланням наслідків стихійної повені в Закарпатті. Для інших — він той самий командир корпусу, який під час останніх президентських виборів не дав втягнути свої підрозділи в політику. Це командир, який спроможний в критичній ситуації прийняти самостійне рішення і не боїться взяти відповідальність на себе. Бажання подолати перешкоди і попри все бути переможцем — така філософія командира 13-го армійського корпусу.

Молодий ротний, комбат, командир полку, дивізії і нарешті — наймолодший генерал-лейтенант українського війська. Потомствений військовий. Попри всі чутки про приналежність до генеральської династії, батько Геннадія Воробйова ніколи не був генералом. Петро Миколайович закінчив Київське технічне училище, і, як більшість офіцерів Радянської армії, прослужив на посадах заступника з технічної частини роти, потім командира роти і «зампотехом» батальйону. Брав участь у подіях в Чехосло-

ваччині у 1968 році і закінчив службу «зампотехом» полку в Душанбе. Офіцер-служба, яких тисячі. Представник кількох поколінь військових, які добре знають свою справу і віддають борг Батьківщині, нічого не вимагаючи взамін. З дитинства Петро Миколайович виховував лідерські якості у сина. Це було не так вже й складно, бо особистого прикладу хоч відбавляй. Та й гарнізонне життя загартовує характер синів.

Вибір професії був однозначним — після школи Геннадій стає

курсантом Київського військового загального командного училища. Тільки-но прийняв присягу, а вже й випускний вечір, «поплавки» в шампанському і гіркота прощання з друзями, яких, можливо, ніколи вже не побачиш. Промайнула перша офіцерська відпустка, і ось уже батько, який на пероні Київського вокзалу проводить сина в далеку дорогу, каже: «Ти ж тільки, синку, мене не підведи...»

Забайкальський військовий округ... Влітку плюс 38 і комарі, взимку — мінус 48 і кров застигає в

жилах від холодного вітру, що гуляє між сопками. Селище Кяхта у всій своїй природній красі різко-континентального клімату. Переобладнані з казарм гуртожитки ледь вмістили новоприбулих лейтенантів, а їх приїхало майже чотириста. Чому так багато? Тому що на них чекав новостворений 48-й експериментальний танковий корпус, який так і називався — корпус швидкого реагування. Навіть взвод, який прийняв під своє командування лейтенант Воробйов, називався механізованим, а не мотострілецьким. Саме тоді в СРСР вперше був поставлений експеримент, на якому в суворих умовах забайкалля вивчалися бойові і мобільні можливості надсучасного за тих часів з'єднання. Перевірялися на міцність і люди, і техніка.

— Вся служба була суцільним полігоном і маршем, — згадує генерал. — Спочатку попав у танкову бригаду і майже три місяці прослужив там командиром взводу розвідки у складі танкової роти. І хоча згодом розраховував на посаду командира однієї з кращих танкових рот корпусу, однак вийшло з точністю до навпаки. Якось викликав мене комкор, генерал-лейтенант Семенчуков і сказав:

— Будеш, лейтенанте, допомагати мені піднімати «важку» бригаду, інакше не відібрав би я для цього самих здібних своїх офіцерів.

— А та бригада була дійсно «НПшна»: особовий склад мав велику кількість порушень військової дисципліни і заведених кримінальних справ.

Крім того, у підрозділи на момент призначення Воробйова командиром взводу вісім бійців були «в бігах». Дехто з них жив тут же на сопках, у землянках. Багато було солдатів зі складним минулим. Але всіх втікачів знайшли і поставили в стрій.

Не минуло й місяця після укомплектування бригади, як почалися 4–5-добові виснажливі марші в Монгольський степ. Спали по 3–4 години на добу. Бригада на своїй техніці виходила у задані райони, розгорталася по команді у бойовий наступ, потім згорталася в полкові, батальйонні колони, і знову марш в інший район. Так повторювалося по кілька разів. Умови навчання були дуже складні: майже повна відсутність орієнтирів, адже ку-

Вибір професії був однозначним: після школи Геннадій стає курсантом Київського загально- військового командного училища.

ди не глянеш — тільки сопки і жодного населеного пункту.

Лейтенант Воробйов вже під час першого навчання дав усім зрозуміти, що у нього немає слабких місць ні в теоретичній, ні в практичній підготовці. Але не обійшлося без неприємних несподіванок і у взводі Геннадія Петровича.

— Цей прикрий випадок стався на початку квітня, — згадує генерал. — Холодно було, тому я й дозволив людям їхати в середині «кунгу». А це була пересувна армійська кухня з причепом...

Дорога від частини до полігону пролягала через небезпечну ділянку — серпантин довжиною кілометрів вісім. З одного боку скеляста стіна, а з другого — прірва. Це місце називалося Весільним поворотом тому, що тут розбилися два весільних кортежі. Лейтенант Воробйов був старшим машини і в складі батальйонної колони повертався ввечері з полігону. Справа в тому, що ЗіЛ-131 має одну особливість в системі гальмів: вони у нього пневматичні, а повітря в гальмову систему закачує спеціальний компресор, який працює від двигуна. І на схилі, коли недосвідчений водій пригальмовує і одночасно починає переключати важіль

швидкості, потужність двигуна різко падає, а компресор не встигає закачати повітря в тормозну систему. І ось тут рядовий Юсупов припустився небезпечної помилки, до того ж розгубився... Переднє колесо вже нависло над прірвою, коли вантажівка нарешті зупинилася: 20-тонна машина балансувала на краю і разом з нею життя людей...

— Товаришу лейтенанте! Тільки скажіть комбату, що я не винен... — без перестанку повторював водій, який ніяк не міг отямитися від шоку.

А лейтенант Воробйов не розгубився і спокійно наказав: «Головне — тримай педаль, а я скажу все, що ти забажаєш...» Потім обережно вийшов з кабіни і перше, що зробив — це підсунув камінь під колесо. Далі водій потроху здав назад і зупинився. Кілька хвилин стояли приголомшені, не в змозі вимовити й слова...

Про цей випадок комбат так і не дізнався. Але дотепер генерал згадує ті події і вважає, що врятувала всіх у той момент польова кухня, що відіграла роль своєрідного балансиру, і, мабуть, щаслива доля.

Незважаючи на те, що зробити з кадрованого організму, який не

мав нормального керівництва, бойове з'єднання було важко, вже через півроку Геннадій Воробйов призначають командиром механізованої роти. Завдяки посиленій тактико-вогневій підготовці, виснажливим маршам і виховному впливу таких офіцерів, як лейтенант Воробйов, кожен солдат бригади повірив, що підрозділ, в якому він служить, може бути кращим. А ще через півроку 2-га механізована рота стає першою в танковому корпусі. Його підлеглі перемагають на корпусних змаганнях по здачі нормативів з тактико-вогневої підготовки. Проходить ще півроку, і рота стає кращою в бригаді, а її командира нагороджують грамотою. Але ротний не зупиняється на досягнутому, і вже за рік його підрозділ стає кращим в тому самому експериментальному корпусі швидкого реагування і тримає це звання два навчальних періоди. Два періоди він здає перевірку на «добре». А що важить отримати таку оцінку в механізованій, повністю укомплектованій роті, яка складається з трьох механізованих, кулеметно-гранатометного і мінометного взводів... Додайте ще 16 БМП і 82-мм переносні міномети! Сто бійців діяли як єдиний організм, на високому професійному рівні.

Читач може подумати: секрет успіху — вимогливість командира. Але ж однією вимогливістю не пояснити самовідданість кожного солдата: вона виховується особистим прикладом офіцера. Тобто прикладом всебічно підготовленого, дисциплінованого командира, вимогливого і водночас близького до солдата. Працюють у того, хто працює сам. І перемагають у того, хто по духу є переможцем.

Коли я поцікавився у генерала, чому був секрет його успіху в ЗабВО, почув таку відповідь:

— Все залежить від того, хто навчає: одні вчили, як треба робити, а інші — як не треба. Спочатку моїм командиром батальйону був капітан Сергеев, інтелігент до сьомого коліна. І якщо кажуть, що в армії ввічливість — ознака слабкості, то завдяки саме своїй інтелігентності капітан досяг успіхів в управлінні підрозділом більше, ніж дехто криком та матом. Тільки професіонал і вимогливий офіцер може дозволити собі в армійських умовах бути, попри все, «інтелігентним комба-

За останні роки 13-й армійський корпус став зразковим, а його особовий склад брав участь у багатьох міжнародних навчаннях.

том». А потім був капітан Великанов. Дуже жорстка людина. Нині він головний начальник полігонів у російській армії. Саме при ньому я став кращим «ротним» і отримав медаль «За бойові заслуги».

Німеччина... 120-й мотострілецький полк 39-ї дивізії. За 26 кілометрів — кордон з ФРН. Капітан Воробйов стає командиром мотострілецької роти у батальйоні, де існувало неписане правило: перші дві роти залучаються до стрільб, маршів, полігонів і ведуть бойове навчання, а третя рота — «ізгої». Ось нехай вона прибирає територію, чистить туалети, будує, майструє... Саме таку роту прийняв під своє командування Геннадій Воробйов.

— Звісно, в чужий монастир зі своїм статутом не лізь, але з такими порядками я миритися не збирався, — розповідає Геннадій Петрович, — а тому від підйому і до відбою я був зі своїм підрозділом. Навіть в ідальню сам водив. І нарешті домігся того, щоб мою роту ставили і в наряди нарівні з іншими підрозділами, і на навчання вона виїжджала... І зауважте, нормативи з тактико-вогневої підготовки здавала краще за інших.

І знову ситуація повторюється. Минає рік, і рота стає найкращою у полку, а капітан Воробйов отримує чергове підвищення — його призначають начальником штабу ба-

тальйону. Саме з цієї посади він і вступає до Академії імені Фрунзе в Москві.

Коли у 1993 році Геннадій Петрович закінчив академію, перед ним вперше постав вибір нового місця служби.

— Зауважу, що вибір надавали великий, — розповідає генерал. — Міг би залишитися в Росії. Але я мріяв служити в Україні.

І коли розпався Союз, то іншого рішення для нього не могло й бути: Воробйов разом зі своєю сім'єю повертається в Україну і отримує призначення на посаду начальника штабу 310-го мотострілецького полку.

...Небагато фактів зі своєї військової біографії розповів Геннадій Петрович. Багато про що я довідався від його колишніх підлеглих. Наприклад, про те, як 310-й мотострілецький полк, розташований в кількох кілометрах від кордону з Польщею, восени 1993 року підняли по тривозі. У той момент, коли спеціальний сигнал отримали на пульті чергові сили, командир полку полковник Малюх знаходився у відпустці, а його обов'язки виконував підполковник Геннадій Воробйов.

— Начальник штабу жив з сім'єю у гуртожитку, — розповідає майор Сергій Абрашитов, який виконував обов'язки помічника чергового по

полку в той вечір, коли надійшов сигнал. — Коли черговий зателефонував до гуртожитку, підполковник Воробйов без вагань, спокійним голосом наказав нам діяти за сигналом. Здавалося, він ніколи не відпочивав, бо завжди був наготові...

Це вже пізніше ми запросили підтвердження і розібралися, що сигнал був помилковий через технічний збій на лінії... Але ж пакет, який по отриманні сигналу треба було відкрити, розпечатали і деякий час полк відпрацьовував заходи, як під час воєнних дій. Згодом була призначена комісія, проведено розслідування, однак за те, що ми своєчасно не розібралися в ситуації, нас обох — чергового по полку і помічника чергового «стрілочниками» не зробили, а могли б... Вважаю, що заслуга в цьому саме Геннадія Петровича, а то я вже давно був би цивільним.

Сам генерал пояснює цю ситуацію так:

— Я дотримуюся думки, що краще розібратися на місці, ніж віддавати на розгляд якісь проступки своїх підлеглих старшим командирам та начальникам. Головне, щоб офіцер мав сміливість визнати власні помилки. Він має бути рішучим і впевненим у собі. Важливо створити умови, за яких і солдати, і офіцери мають можливість розвивати розумну ініціативу і творчу активність. А опіку треба звести до мінімуму. Солдат має виконувати накази. А його захист — це вже моя турбота.

Командир полку в Яворові, Львові, командир бригади в Хмельницькому і нарешті командир дивізії в Закарпатті. Практично в Західній Україні не залишилося місця, де б не побував у службових справах Геннадій Петрович Воробйов. Йому виповнилося 35 років, коли він став командиром Мукачівської дивізії. Саме під його керівництвом вона тричі рятувала Закарпаття від стихійного лиха — дві повені у 1998 і 2001 роках та снігові заноси у 1999-му — і не втратила жодного солдата. А небезпека була реальною...

— Уперше в житті я відчував безпорадність. Я бачив людей, які просиділи на дереві, рятуючись від повені, майже добу, а допомогти їм не міг. Хоча у мене були засоби і фахівці цілої дивізії. Мав у своєму роз-

Під керівництвом генерала Воробйова дивізія тричі рятувала Закарпаття від стихійного лиха, не втративши жодного солдата.

порядженні вертоліт. Але він чомусь не був обладнаний для пошуково-рятувальних робіт. Звичайно у таких випадках використовується спеціальне крісло на металевому тросі і бортова лебідка. Проте не знайшлося і фахівця-авіатора, який би міг допомогти потерпілим.

Коли сталася друга повінь, генерал-майор Геннадій Воробйов вже мав у своєму розпорядженні необхідну техніку і фахівців. За успіхи в ліквідації наслідків повені 2001 року він був нагороджений орденом «За мужність».

Те, що Геннадій Петрович — природжений лідер, помітили не тільки його командири, а й політичні діячі. Під час президентських виборів 2004 року доля вкотре випробувала характер і принциповість генерала Воробйова.

— Отут у кабінеті, — розповідає генерал, — сидів один із впливових народних депутатів і просив: «Дайте мені офіцерів та солдатів і ми разом вийдемо на площу».

— Ви що, вважаєте, що всі мої підлегли (а їх у мене в Рівненському гарнізоні 46 відсотків із Західної України і 54 — зі Східної) поділяють ті самі політичні погляди, що й Ви? — запитав я його. — Ми маємо доступ до зброї, а це небезпечно. Ви можете дати мені гарантію, що хлопці не застосують її?

Коли ж Геннадія Петровича запитали, чим він і його офіцери можуть пояснити свою «бездіяльність» у критичний момент, командир 13-го армійського корпусу відповів:

— Ми будемо робити те, що належить армії — тримати бойову готовність, охороняти склади і бойову техніку та виступати гарантом громадського спокою.

За останні роки під керівництвом генерал-лейтенанта Воробйова 13-й армійський корпус став зразковим. Особовий склад корпусу брав участь майже у всіх, у тому числі міжнародних, навчаннях на півдні та сході нашої держави.

Можливо й немає в долі генерала нічого особливого. Він не брав участі в бойових діях, не служив у миротворчих контингентах. Як багато хто з офіцерів, він служив у ЗабВО і Німеччині. Важливо, мабуть, те, що генерал-лейтенант Воробйов завжди налаштований на перемогу. Будь-яку проблему він сприймає як можливість і самому чомусь навчитися, і поділитися досвідом з іншими. Він переконаний, що тільки рух вперед дає насагу і наближає до перемоги. Якщо ти зупинився, значить, відступив, здав позиції. А військові відступати не звикли.

Юрій ПАВРОВ

ПІДГОТОВКА КОМАНДНИХ КАДРІВ: Здобутки, проблеми та перспективи

Зважаючи на те, що процес розвитку Збройних Сил України згідно з Програмою триватиме шість років, постають запитання щодо його кадрового забезпечення. Яким має бути командний склад Збройних Сил України? Де його готувати? Скільки часу для цього потрібно?

У передмові до «Білої книги — 2005» керівник оборонного відомства України Анатолій Гриценко акцентує увагу на стратегічних напрямках військового будівництва: євроатлантичній інтеграції, розвитку збройних сил в єдиному процесі реформування всього сектора безпеки нашої держави, системному характері змін, що відбуватимуться упродовж наступних шести років. Термін досить тривалий, якщо враховувати динаміку змін у сучасній збройній боротьбі.

У цьому зв'язку виникає низка запитань. Наскільки правильно розрахована концепція, якою був наданий старт Державній програмі розвитку Збройних Сил України на 2006–2011 роки і чи відзеркалює вона думку українського народу, який є «носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні»?

Враховуючи новий політичний курс нашої держави — орієнтацію на вступ до НАТО, — проведемо

паралель з Великою Британією, яка вже тривалий час є членом Північноатлантичного альянсу і лояльно ставиться до України.

Однією із первинних, за трикутником людських потреб Маслоу, є безпека життя. Чи спроможні збройні сили нашої держави забезпечити сьогодні виконання статті 17 Конституції України та здійснити захист «суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості» за умов зовнішньої агресії? Щоб дати стверджувальну відповідь на це запитання, треба мати або сучасну зброю і підготовлену на високому рівні професійну армію, як, наприклад, у Великій Британії чи Франції, або отримати гарантію колективної безпеки, яку також має Велика Британія (з 1949 р.) і чого не потребує Франція (з 1966 р.). У Білій книзі визначено: «Станом на початок 2005 року понад 60% ОВТ перебували в експлуатації більше 15 років, у тому числі

55% бойових літаків і зенітних ракетних комплексів Повітряних Сил, 97% бойових кораблів ВМС, 84% ракетно-артилерійського озброєння, 11% бронетанкового озброєння та техніки, понад 97% автомобільної техніки. 53% автоматизованих систем управління та 45% радіоелектронної техніки потребували ремонту. 80% зенітних керованих ракетних комплексів середньої дальності були небоєздатними».

До речі, про те, що починаючи з 2005 року Україна потрапить у ситуацію можливої техногенної кризи у зв'язку з вичерпанням ресурсу техніки, створеної ще за часів СРСР, першим зауважив Володимир Горбулін, коли був секретарем РНБО. Цей час «Ч» уже настав, що є особливо небезпечним, враховуючи нинішній стан озброєння та військової техніки.

Збройні сили Великої Британії мають сучасне озброєння і військову техніку, тренувальні та тренажерні центри, центри бойової підготовки, оснащені новітніми інформаційно-аналітичними технологіями, комп'ютерною та імітаційною технікою. Її витрати на оборону перевищують 44 млрд доларів США. Це аж ніяк не можна порівняти з оборонними витрата-

ми України, які складають 8,9 млрд гривень (1,76 млрд доларів США), з яких 2 млрд гривень Міністерство оборони повинно для себе заробити.

Існує й інший шлях, перевірений часом, — розвиток відносин з країнами або альянсами з метою інтеграції у структури, які гарантують колективну безпеку. Багатовекторність політики попереднього керівництва не завжди була на користь Україні: вона не стала економічно міцною та провідною державою в Європі й не потрапила до структур колективної безпеки, як, скажімо, Велика Британія, яка перебуває у цій системі від самого початку створення НАТО.

Обидва шляхи вимагають системних змін у збройних силах, на чому постійно наголошує керівник військового відомства Анатолій Гриценко. Перше — це будувати нову систему замість зруйнованої старої. Друге — трансформування старої системи зі зміною цільової функції.

В обох випадках слід пам'ятати: збройні сили є складовою держави з її багатьма інституціями, які нині не є досконалими і потребують системних перетворень.

За даними, які наведені в «Білій книзі», трансформація старої системи в нову відбувається шляхом скорочення особового складу збройних сил, кількості військових частин, військових навчальних і наукових установ, озброєння

і військової техніки, генеральських і офіцерських посад, а також військового майна, без розробки поки що нових видів озброєння та військової техніки відповідно до потреб сучасної та майбутньої збройної боротьби.

Досвід Великої Британії дає підстави констатувати, що принцип «Сім разів відміряй і один раз відріж» — є провідним для існування її збройних сил. «Відрізається» тільки те, що не потрібно для еволюційного шляху нарощування міцності збройних сил, а потрібне залишається.

Зважаючи на те, що процес розвитку Збройних Сил України згідно з Програмою триватиме шість років, постають запитання щодо його кадрового забезпечення.

Підготовку командних кадрів нині здійснює Національна академія оборони України — єдиний у державі вищий військовий навчальний заклад IV рівня акредитації, який виконує першу і другу післядипломну підготовки офіцерів на оперативно-тактичному та оперативно-стратегічному рівнях не тільки для збройних сил, а й для інших силових міністерств і відомств нашої держави та зарубіжних країн на кваліфікаційному рівні «магістр».

Згідно з курсом на євроатлантичну інтеграцію, обраним політичним керівництвом України, має трансформуватися і система підготовки командних кадрів. Це — зако-

номірний процес. «Білою книгою» визначено: «Починаючи з 2006 року, термін підготовки фахівців оперативно-тактичного рівня з двох років буде скорочений до одного, як це практикується в більшості країн НАТО». За таких умов скорочення особового складу Академії — науково-педагогічних і наукових працівників, як військослужбовців, так і цивільних, є неминучим. Де ж пропонується використовувати досвідчений особовий склад, що поступово вивільняється? Відповідь у «Білій книзі» є: для підготовки офіцерів батальйонної і бригадної ланок управління впроваджуються курси підвищення кваліфікації, що працюватимуть при НАОУ, починаючи з 2006 року. Як наслідок цього — зменшення фінансових витрат на зарплату науково-педагогічних і наукових працівників, частину обслуговуючого персоналу, слухачів очної й заочної форм навчання і вивільнення деяких приміщень.

Існує й зворотній бік такої трансформації у сфері підготовки командних кадрів для Збройних Сил України. Як відомо, всі країни-члени НАТО здійснюють оцінку не за показником «вартість», а за співвідношенням «ефективність/вартість». Як зміниться ефективність підготовки командних кадрів при зменшенні витрат часу на їхнє навчання?

Постає ще одне запитання: «Яким буде щорічний баланс між випускниками Академії та наявністю місць для них у військах відповідно до отриманого рівня освіти?» Йому передують негативний досвід. Свого часу на базі Академії (тоді ще Збройних Сил України), діяли тримісячні Вищі академічні курси оперативно-стратегічного рівня. Відсутність аналізу балансу призвела до того, що на них стали направля-

Сьогодні в Національній Академії оборони України працюють шість спеціалізованих вчених рад за дев'ятьма науковими спеціальностями.

ти навіть офіцерів у військовому званні «майор».

Безперечно, перехід до курсової підготовки офіцерів батальйонної і бригадної ланок на базі Академії — на часі. Скільки коштуватиме впровадження такої системи навчання, що не викликає заперечень і вважається своєчасною? Це складно визначити, особливо за умов відсутності в Академії необхідного житлового фонду і обмеженості бюджетного фінансування.

Україна в процесі європейської інтеграції дедалі наполегливіше працює над практичним приєднанням до Болонського процесу, в рамках якого підготовка фахівця на кваліфікаційному рівні «магістр» здійснюється протягом двох років. Отже, скорочення терміну навчання може суперечити впровадженню дворівневого навчання, передбаченого Болонським процесом. Може виникнути запитання і щодо однорічного терміну навчання на оперативно-стратегічному факультеті Академії. Навіть у Національній Академії державного управління при Президентові України, яка здійснює післядипломну підготовку державних службовців, термін підготовки слухачів

очної форми навчання на рівні «магістр» триває півтора роки.

В Україні, на відміну від низки країн Європи, у тому числі й тих, що входять до НАТО, існує інша державна система підготовки високопрофесійного складу науково-педагогічних працівників. Більше того, не можна однозначно стверджувати, що європейська система освіти ефективніша за українську.

Сьогодні в НАОУ діє ефективна система підготовки й атестації науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації. Плідно працюють шість спеціалізованих вчених рад за дев'ятьма науковими спеціальностями, що охоплює всі основні напрями підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів у Збройних Силах України. Трансформації ця система не підлягає, оскільки вона інтегрована у загальнодержавну й функціонує на виконання Закону України «Про вищу освіту» та Постанову Кабінету Міністрів України про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів №309 від 1 березня 1999 року.

Під час трансформації відповідна кількість особового складу НАОУ, в тому числі й висококваліфікованих учених буде звільнена. Де використовуватиметься їхній

науковий потенціал в інтересах держави? На це «Біла книга» не дає відповіді. Невеличка довідка: вартість підготовки тільки одного кандидата наук за напрямом «військові науки» коштує державі майже 50 тис. гривень. Нескладно з'ясувати, у скільки обходиться Україні підготовка доктора наук у військовій сфері.

Ще одна проблема: виховання офіцерського складу в дусі патріотизму. Якщо підготовка національних командних кадрів, починаючи з 2006 року, здійснюватиметься переважно у країнах НАТО, як це визначено в «Білій книзі», то яку ідеологічну підготовку отримуватимуть там українські офіцери? Хто буде виховувати їх патріотами своєї Батьківщини? До національних інтересів якої європейської країни входить якісна підготовка командних кадрів для України? Запитання проблематичні. Має бути не тільки підвищена якість відбору кандидатів на навчання, а й створена система відбору, аналогічна тим, які використовуються в ГУР або СБУ: офіцер завжди має залишатися стійким до впливу ідеологій інших країн, які не завжди виявляють дружнє ставлення до України, хоча про це ніколи не висловлюються відверто.

При цьому слід підкреслити: українці — громадяни великої європейської держави, яка має готувати командні кадри на високому професійному рівні у своїй національній академії, використовуючи все те нове, що є в країнах-членах НАТО. І це вже відбувається, як постійно підкреслюють представники країн — партнерів і членів Альянсу під час проведення щорічного міжнародного тижня «Україна-НАТО».

Основою процесу навчання командних кадрів у Великій Британії є формування високого професіоналізму та патріотизму. Підготовка здійснюється в межах країни, а відповідне стажування або подальша служба можуть відбуватися в різних країнах Північноатлантичного союзу.

І ще один аспект підготовки командних кадрів, але вже для інших країн. Це кошти, яких сьогодні не вистачає нашим збройним силам. За часів СРСР у ВВНЗ на території України навчалися представники багатьох країн Близького Сходу,

Починаючи з 2000 року, в стінах Академії пройшли підготовку представники Грузії, Азербайджану, Угорщини, Китаю...

В'єтнаму, Польщі, Угорщини, НДР та інші, на озброєнні яких знаходилася радянська техніка і зброя. В стінах Академії після 2000 року пройшли підготовку представники Грузії, Азербайджану, Угорщини, Китаю, зокрема і в ад'юнктурі. Всі, хто закінчив її, захистили дисертації. Нині планується підготовка першого докторанта від оборонного відомства Грузії.

При переході на однорічний термін навчання на оперативно-тактичному рівні необхідно зберегти попередню підготовку і запропонувати країнам СНД, іншим країнам Європи та Близького Сходу продовжувати підготовку офіцерів у НАОУ на комерційній основі. З цією метою Департамент освіти і науки МО України має розробити і оперативно впровадити стратегію проведення рекламної діяльності щодо залучення на навчання представників країн Європи, СНД передусім, представників країн ГУАМ, використовуючи академічний потенціал у складі 71 доктора наук і 335 кандидатів наук з урахуванням можливостей Центру підготовки офіцерів для багатонаціональних штабів і Центру імітаційного моделювання, де здійснюється підготовка відповідно до вимог НАТО.

Щодо аналогії стосовно однорічного терміну підготовки в більшості країн — членів Альянсу. Це дійсно так, але не зовсім. Там однорічний термін навчання — верхня частина айсберга, а нижня — підводна — часто залишається невідомою. Так, наприклад, в Італії — країні НАТО — в аналогічній за рівнями навчання академії термін підготовки на оперативно-тактичному рівні триває один рік. А більше і не

потрібно. В академії проходять підготовку і військові, і карабінери, і поліцейські, і цивільні, тобто всі, хто бере участь у вирішенні питань оборони країни, — це надводна частина айсберга. А професійну підготовку військовики здійснюють окремо у видових академіях, — нижній і невідомий його частині.

Якщо Міністерству оборони вдасться на законодавчому рівні визначити Національну академію оборони України як навчальний заклад, в якому мають проходити обов'язкове навчання представники всіх структурних складових міністерств і відомств, пов'язаних з питаннями оборони держави, тоді однорічний термін навчання на оперативно-тактичному рівні стане доцільним для всіх, хто виступає сьогодні проти нього, розуміючи, що для навчання професійно підготовленого командира одного року недостатньо. Але ж у такій ситуації треба буде визначитися з новою й окремою підготовкою командних кадрів на оперативно-тактичному рівні.

Забагато запитань щодо підготовки командних кадрів виникає, мабуть, у зв'язку з тим, що порушується відомий принцип впровадження будь-чого у життя. Спочатку треба провести експеримент. Відтак за його результатами можна буде проаналізувати позитивні й негативні сторони такої підготовки, а також визначити, як продовжити трансформацію НАОУ та її особового складу.

Сергій МОСОВ,
лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, доктор військових наук, професор

23 травня у Києві відбулося розширене засідання колегії Міністерства оборони України, присвячене підвищенню ефективності функціонування системи військово-наукових досліджень.

Під час засідання керівник оборонного відомства України Анатолій Гриценко висловився за удосконалення структури науково-дослідних установ, які існують у Збройних Силах України. Він підтримав пропозицію учасників колегії щодо створення трьох наукових установ стратегічного рівня.

— Це може бути Національний центр військово-стратегічних досліджень, Центральний науково-дослідний інститут, який би займався військовими аспектами військового будівництва, та Центральний науково-дослідний інститут озброєння та військової техніки Збройних Сил України, — зазначив Анатолій Гриценко.

Він також схвалив пропозицію щодо створення на базі вищих військових навчальних закладів кожного виду Збройних Сил України навчально-наукових центрів із підпорядкуванням їх командувачам відповідних видів ЗС України.

Керівник військового відомства зауважив, що нині багато досліджень, запланованих у науково-дослідних установах (НДУ) Міністерства оборони та Генерального штабу не відповідають повною мірою потребам українського війська та не мають перспектив. Тому в 2006 році 81 запропоноване наукове дослідження з понад 300 не затверджено.

— Віднині кожна тема дисертації, яку планується розробляти у відомчих НДУ, має бути відповідно погоджена з Міністром оборони та начальником Генерального штабу. Треба робити те, чого потребують війська, — заявив Анатолій Гриценко.

Занепокоєність щодо зменшення чисельності наукових кадрів у структурі військових науково-дослідних установ висловив директор Департаменту військової освіти та науки МО України генерал-майор Микола Науменко. Причини такого стану: не оптимальна штатна чисельність науково-дослідних установ (НДУ); надмірна кількість управлінського апарату та структур забезпечення; розбалансована система НДУ; відсутність координації тематики дисертацій та, власне, недостатнє фінансування робіт.

**В БІЙ
ПІДУТЬ ЛИШЕ**

«МОЛОДІ»

Але вочевидь після того, як стануть «стариками»

— Нині від нас вимагають одного — літати! Телефонують з командування Повітряних Сил і запитують: «Пальне отримали, то чому не літаєте?» «Так погоди ж немає», — пояснюємо. Та на іншому кінці дроту з таким аргументом не погоджуються, мовляв, ви ж авіація — винищувальна, всепогодна, а тому не гайте часу, плануйте зміну!

Про нинішнє льотне життя-буття васьківських авіаторів підполковник Володимир Бінковський — заступник командира авіаційної винищувальної бригади розповідає з обережним оптимізмом, щоб не наврочити. Із дня на день у з'єднанні очікують на прибуття десяти цистерн з авіаційним паливом, тож радіти є чому. Після стількох років паливного голодування ось уже другий рік поспіль, хоча й не ритмічно, але воно таки надходить. Не стільки звичайно, як того хотілося б, але ж і не зрівняти з попередніми роками. Головне, як каже заступник комбрига з гуманітарних питань, — васьківці літають, здають на класність, ставлять «на крило» молодих.

МОЛОДИМ — ВСЮДИ ДОРОГА...

Дбати про авіаційну молодь у Василькові намагалися навіть у часи найбільшої гасової скрути, коли місяцями над українськими аеродромами панувала гнітюча тиша. Тоді, наприкінці дев'яностих, в авіаційному винищувальному полку на МіГ-29, щойно повернутому зі складу ВПС в авіаційну компоненту військ протиповітряної оборони, вдалися до експерименту. До штату авіакрила, розгорнутого на базі полку і кількох частин забезпечення, включили ескадрилью навчально-бойових літаків Л-39. Задум командування був зрозумілим: витрати пального на «елках» значно менші, ніж на МіГках, отож до кращих часів варто підтримувати льотну форму основної частини пілотів, у тому числі й молодих, на економічному типі машин. І оскільки взагалі йшлося про збереження льотного складу, такий «хід конем» спрацював. У порівнянні з переважною більшістю своїх колег із ВПС «пепеошники» мали неабиякий наліт, і експеримент отримав потужний резонанс у військах. Чимало офіцерів з «нелітаючих» полків прагнули перевестися служити «під крило» тодішнього єдиного у військах ППО авіаційного командира полковника Валерія Ємця. Втім, поширювати досвід «варткових неба» у своїй царині вінницьке начальство чомусь не стало. Тому експеримент завершився локальною перемогою: Ємцю вдалося зберегти кістяк льотного складу — досвідчених повітряних бійців і водночас не да-

ти молоді остаточно втратити перспективу.

Насправді це була спроба знайти вихід із ситуації, в якій через нестачу пального опинилася вся українська військова авіація. Адже за часів «непереможної і легендарної» кожний льотчик, як «Отче наш», знав, що льотних змін має бути — за будь-яких погодних умов, вдень і вночі — не менше три-чотири на тиждень, а лейтенант — це випускник військового училища з особистим нальотом не менше 300 годин. У бойові полки з вищих льотних навчальних закладів приходили цілком підготовлені до виконання завдань офіцери-авіатори. І «молодими» вони вважалися лише упродовж першого року льотної кар'єри. За цей час їх гарантовано «доводили» до рівня «стариків». Що вже казати про капітанів і майорів — переважно це вже були льотчики першого, рідше — другого класу, з нальотом, про який нинішні їхні колеги можуть тільки мріяти.

Сьогодні в 40-й авіаційній бригаді винищувачів служить тільки один лейтенант — випускник 2004 року Ігор Кисельов. Курсантом він отримав досить пристойну, як на сьогодні, льотну практику. У з'єднання прибув зі 100-годинним нальотом на Л-39, льотчиком третього класу, доведеним, згідно з курсом навчально-льотної підготовки, до рівня перехоплення повітряної цілі. Успішно закінчив теоретичний курс перепідготовки на винищувач МіГ-29 у миколаївському 33-му Центрі бойової підготовки льотчиків і тепер, за словами командира авіабригади полковника Ігора Черепенька, здає заліки на допуск до польотів на основному типі — МіГ-29. Лейтенантом своїм Ігор Вікторович задоволений, каже, що за такими, як Кисельов, — майбутнє, бо літати любить, пілотує впевнено. Ось тільки наліт залишився майже той самий, що був після закінчення навчання — за два роки збільшився всього на п'ять годин. А щоб пересісти з освоєної машини на нову, у небі треба провести не менше 150 годин. Утім, командир з'єднання сподівається, що до кінця року Ігор таки займе місце у кабіні винищувача — за умови, що пального бригада отримуватиме не менше, ніж у минулому році.

За два роки служби в авіаційній бригаді лейтенант — випускник 2004 року налітав усього п'ять годин.

ЗА МІСЦЕ ПІД СОНЦЕМ

У набагато гіршому становищі перебувають так звані «старі молоді» пілоти, які вже прослужили по 7–8 років, стали капітанами і майорами, а на МіГ-ах і досі не літають. Таких льотчиків — без класу або з третім «в натяжку» — чимало. І не їхня провина, що дорога в небо видалася такою довгою. Просто хлопці потрапили у «часову яму» — в лейтенантські часи «їхній» гас випалювали досвідченіші колеги, ті, кому було довірено нести бойове чергування, підтримувати боеготовність частини. Нині ж кращий старт мають лейтенанти зі 100-годинним нальотом, оскільки є більш перспективними.

Однак у Василькові не втрачають надії поставити в стрій «молодих стариків». Заступник командира бригади підполковник Олег Захарчук розповідає, що протягом останніх двох років декого з них уже вдалося пересадити на основний тип. Наприклад, майора Кравченка, льотчика другого класу — довели до рівня навігації на середніх висотах в простих і складних умовах вдень, і тепер він готується до відпрацювання завдань бойового застосування. Нещодавно вперше вилетів на МіГ-29 капітан Мере́тін, льотчик третього класу — «клітинка в клітинку» виконує програму техніки пілотування і навігації згідно з курсом бойової підготовки. Капітан Бринжало також дочекався свого часу і пересів на бойовий винищувач. Капітан Політовський виконав програму з інструктором у «спарці», але почалися перебої з паливом, вийшли терміни, і деякі польоти йому доведеться

поновлювати. Нарощує особистий наліт на Л-39 заступник командира ескадрильї з гуманітарних питань льотчик третього класу майор Василь Линник. Офіцер закінчив теоретичну перепідготовку на «двадцять дев'ятий» у Миколаєві і найближчим часом розпочне вивізну програму у МіГівській «спарці».

Важливо, що на свою «майорську молодість» ці авіатори не зважають. Для тих, хто не розтратив лейтенантського запалу, небо залишається таким же привабливим, як і в перший рік служби.

...СТАРИКАМ — ПОШАНА СКРІЗЬ

Загалом проблема з підготовкою молоді полягає ще й у тому, що при плануванні польотів командуванню доводиться надавати перевагу справжнім «старикам». На сьогодні вісім екіпажів бригади введено до складу ОСШР, і як не крути, а певну програму, аби підтримувати, як висловився підполковник Бінковський, «самий-самий крутий мінімум», виконувати вони зобов'язані. Тому при розподілі пального пріоритет отримує саме ця категорія повітряних бійців.

З іншого боку, навантаження на асів випадає чимале. До несення бойового чергування в бригаді підготовлено лише 12 льотчиків, і враховуючи те, що на службу щоразу заступає пара, не важко здогадатися, як нелегко їм доводиться. 15–20 чергувань на місяць — не жарт. Командування з'єднання, стурбоване цією ситуацією, намагається знайти шляхи для введення «в бій» існуючих резервів. Началь-

ник служби безпеки польотів підполковник Андрій Медведєв зазначає, що життя змушує вдаватися до нестандартних рішень. Наприклад, протягом минулого року в бригаді «ударили» по класності — один льотчик отримав перший клас, ще четверо — другий. Цього року плануються на отримання другого класу двоє пілотів і один — на перший. Отже, не просто збільшується чисельність льотного складу, придатного до виконання завдань бойового чергування, а й з'являється можливість приділяти більше уваги тим, у кого немає класу, хто має третій. Справа в тому, що за нормативними документами у льотчиків з вищою кваліфікацією терміни «наземного сидіння» без втрати допусків є більшими, ніж у менш досвідчених товаришів по службі. Цим і доводиться користатися — аси законно, без втрати особистої «індульгенції» коротають час на землі, а підростає покоління з наснагою штурмує небо, аби згодом, набравшись досвіду, стати надійною заміною попередникам.

КАДРИ ВИРІШУЮТЬ ВСЕ

Минулого року у Василькові виконали 35 льотних змін. Звісно, це не надто багато, але ж у попередні роки ледь дотягували до сімнадцяти. У 2005 році середній наліт по бригаді льотчиків ОСШР склав 60 годин, інших — 15. Потрапити до складу «шестидесятників» — найбільше кар'єрне прагнення «інших». І поступово кадрова ротація відбувається. Хтось звільняє місце йдучи на пенсію за вислугою років, хтось — за станом здоров'я чи отримуючи призначення на нове місце служби. Однак через недостатню фахову підготовку заміни, незважаючи на повністю укомплектований штат, у з'єднанні вже зараз починають відчувати кадровий голод. Так, льотчиків, готових до виконання одиночного бойового завдання, налічується всього 12. Підготовлені до злагоджених дій лише три пари екіпажів. У кращому випадку командування бригади розраховує до кінця року вийти на рівень ланки. Проте зробити це буде можливо знову ж таки за умови більш-менш пристойного забезпечення паливом.

Про рівень недостатності високласних фахівців можна судити

Минулого року в з'єднанні «ударили» по класності — один льотчик отримав перший клас, ще четверо — другий.

з такого. Згідно з нормативними документами, вивізну програму льотчики, які перенавчаються на новий тип літаків, виконують під керівництвом закріпленого за ними інструктора. Після цього посадові особи (від заступника комбрига і вище) мають перевірити вишкіл перенавченого пілота і прийняти рішення — надавати йому допуск для самостійного вильоту на МіГ-29 чи ні. У Василькові з цим «просто»: командир з'єднання, його заступник і начальник служби безпеки претензій до інструкторів не мають, бо... самі виконують у бригаді інструкторську роботу.

Однак не лише людський фактор і мінімальна забезпеченість паливом змушують командування бригади з тривогою очікувати прийдешнього. Літаки, що нині стоять на аеродромних стоянках, також можна сміливо приписувати до когорти «стариків». Через рік—другий більшість із них вичерпає ресурс по планеру або двигунам і тоді...

Поки що боеготовність з'єднання вдається підтримувати у формі завдяки достатньому парку машин-донорів, але довго така ситуація не протримається. Як зазначає підполковник Медведєв, відтоді як бригада отримала можливість частіше проводити льотні зміни, збільшилася й кількість льотних інцидентів. Причому жодного з них не сталося з вини пілота чи групи керівництва польотами. Щоразу до нештатних ситуацій призводять технічні несправності, іноді до-

сить небезпечні. Так, нещодавно у двигуні винищувача під час польоту прогоріла камера згорання. І оскільки льотчик нічого не помітив, тільки диво врятувало літак від пожежі. А несправність виявили вже після приземлення, візуально в ході технічного огляду.

Всього за минулий рік було зафіксовано п'ять інцидентів різного ступеня. Нині спостерігається чітка тенденція до їх збільшення. Тільки за перші п'ять місяців поточного року відмов техніки нараховується вісім. Разом з тим, ремонт машини доводиться здійснювати у вкрай складних умовах, — ТЕЧ бригади сама давно потребує капітального ремонту. І хоча її жалюгідний стан не витримує жодної критики, цей об'єкт є одним із найбільших довгобудів гарнізону. Тільки нещодавно тут взялися за перекриття даху, однак чи вдасться завершити розпочате до осені — ніхто не гарантує.

У лейтенанта Ігора Кисельова є мрія: якнайшвидше стати «стариком» і згодом, дорісши у військово-му званні до майора чи підполковника, досягти класності «льотчика-снайпера» — були колись такі пілоти. Що й казати, амбітні плани у лейтенанта. Можна сказати, навіть захмарні... Але так і має бути, адже без високої мети в авіації робити нічого.

Іван СТУПАК

Юрій ПУСТОВІТ:

«Завдання «Військово-будівельної індустрії» — зводити якісне житло за доступними цінами»

Минулого року у складі Міністерства оборони України було створено п'ять державних підприємств за галузевою ознакою. Серед них — Державне господарське об'єднання «Консорціум «Військово-будівельна індустрія». Чому, власне, консорціум і чи сприятиме така форма об'єднання вирішенню житлової проблеми в українському війську, розповідає генеральний директор новоствореного підприємства Юрій Пустовіт.

— До минулого року у складі Міністерства оборони України працювало 48 спеціалізованих будівельних компаній: 15 установ і організацій та 33 державні підприємства. Усі вони діяли порізно. Кожне підприємство чи організація вели свою власну господарську діяльність: хто краще, хто гірше. Якщо говорити відверто, то вони не відігравали значної ролі на ринку будівництва житла.

Що таке консорціум? У міжнародній практиці цей термін означає об'єднання взаємодоповнюючих ресурсів і потужностей. Основне його призначення — сприяти координації вкладень партнерів у відповідний проект. Адже таке об'єднання, власне, й засновується для реалізації великомасштабних комерційних підприємницьких програм. Консорціум несе повну матеріальну відповідальність перед своїми клієнтами.

Особливістю такої форми господарювання є те, що наявні потужності підприємств і організацій за необхідності можуть переміщува-

тися по всій території України для реалізації проектів, які, скажімо, не під силу виконати одній організації. Наприклад, 22 будівельні управління, які «Військово-будівельна індустрія» має у своєму складі, можна переміщати по регіонах України для зосередження зусиль там, де виникає більша необхідність. Така практика вже застосовується. Наприклад, 28 Євпаторійське Управління начальника робіт нині успішно працює над зведенням кількох житлових будинків у Києві по вулиці Бориспільській. Цього року ми плануємо там збудувати 4–5 будинків по 80 квартир кожний.

— **Виходить, що колишні УНРі просто не вписалися в нові рамки господарювання?**

— Я б так однозначно не говорив. Серед підприємств і організацій, які входять до складу «Військово-будівельної індустрії», є досить успішні. Вони отримують високі прибутки, платять достойну заробітну плату працівникам. Основною причиною неуспішності я

ПУСТОВІТ Юрій Васильович.

42 роки, за освітою — економіст-математик. Досвід роботи на керівних посадах — 13 років. Номінант відзнаки «Ділова людина України 2005 року». З 24 листопада 2005 року — генеральний директор Державного господарського об'єднання «Консорціум «Військово-будівельна індустрія».

Одружений, має доньку.

Захоплення: подорожування, філателія.

вважаю, передусім, не ефективний менеджмент. Сьогодні не варто лише очікувати замовлення від міністерства оборони, а слід активніше пропонувати свої можливості на ринку будівництва житла.

Хочу також додати, що створення консорціуму «Військово-будівельна індустрія» ще раз підтверджує: міністерство оборони відійшло від принципу переводити підприємства до розряду надлишкового майна і продавати їх. Навіть якщо вони малорентабельні. Сьогодні ми шукаємо можливості якомога більше завантажити існуючі потужності. Адже замовлення військового відомства становлять приблизно третину від їх загальної кількості. Решта — госпрозрахункова діяльність з метою отримання прибутку і власного розвитку.

— **Чи можна сказати, що «Військово-будівельна індустрія» є самодостатньою організацією, яка може будувати житло без сторонньої допомоги?**

— І не тільки будувати, а й проектувати його. У складі консорціуму є

чотири проектні інститути та один проектний науково-дослідний інститут. Сьогодні такі установи є у складі всіх великих будівельних організацій. Кожний інститут має ліцензію на проведення проектних робіт. У найближчому майбутньому їхні співробітники працюватимуть над створенням не лише житлових будинків, а й об'єктів соціального, культурного та побутового призначення.

До складу консорціуму входять будівельні управління, автомобільні бази, металообробні та деревообробні заводи, заводи з виробництва будівельних матеріалів та інші підприємства. Є також два кар'єри нерудних копалин.

Минулого року підприємствами, які увійшли до складу «Військово-будівельної індустрії», було виготовлено продукції на 422 мільйони гривень. Це на 6 відсотків більше, ніж 2004 року. Показники досить непогані.

Що стосується безпосередньо зведення житла, то «Військово-будівельна індустрія» має всі необхідні потужності для створення замкнутого циклу. Йдеться про те, що в майбутньому ми плануємо не лише будувати, а й обслуговувати зведене житло.

— **Юрію Васильовичу, чи змінилася ситуація з фінансу-**

ванням? Адже відомо, що протягом минулих років кошти з бюджету на придбання і будівництво житла надходили, як правило, лише наприкінці року.

— Остаточних висновків я поки що не робив би, однак, схоже, помилки минулих років повторюються. У 2006-му на придбання та будівництво квартир з державного бюджету передбачено 1,3 млрд. грн. Якщо фінансування знову розпочнеться наприкінці року, то більша частина коштів буде витрачена саме на придбання житла, а не на будівництво. Адже освоїти згадану суму необхідно буде якнайшвидше — до початку наступного року. Будівництво, як і будь-який інший виробничий процес, вимагає регулярного щоквартального фінансування. Але в жодному разі не наприкінці року.

— **Напевне безквартирним військовослужбовцям байдуже, як витрачаються кошти, аби лише отримати квартири?**

— Так можуть розмірковувати ті, хто не знає суті проблеми. Зараз поясню в чому справа. Протягом минулих років відповідна стаття бюджету спрямовувалася «на придбання та будівництво» житла. Тобто акцент ставився на придбання житла у інших будівельних органі-

зацій. Завдання «Військово-будівельної індустрії» цього року — довести, що консорціум може вчасно і якісно виконувати замовлення. Якщо це вдасться, то наступного року, сподіваюся, ставка робитиметься саме на будівництво.

Тепер повернуся до Вашого запитання. Розподіл цих акцентів насправді має велике значення. Адже протягом майже 10 останніх років показники в бюджетних проектах враховувалися лише частково на вирішення житлової проблеми. При цьому вартість квадратного метра житла щороку зростала. Наприклад, у «Комплексній програмі забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей» враховані ціни 2001 року. Відтоді вартість житла зросла у 2,2 раза — з 1226 до 2717 гривень за один квадратний метр.

Отже, якщо вкладати кошти у саме будівництво житла, то можна попередити ризики зростання його вартості. Приміром, якщо Міністерство оборони України замовить «Військово-будівельній індустрії» зведення певної кількості житла, то воно буде побудоване за вартістю, яка існувала на момент початку будівництва.

— **Якщо говорити про пропорцію квартирної черги і введення в дію житло, то найменше його отримують військовослужбовці Київського гарнізону.**

— Минулого року військовим відомством розроблена перспективна програма будівництва житла для військовослужбовців на земельних ділянках міністерства оборони у Києві на 2005–2008 роки. За цей період планується збудувати понад 7 тисяч квартир. З міською владою Києва ми працюємо так, аби будівництво житла для військовослужбовців було передбачене у генеральних планах розвитку міста, адже інколи роботі будівельників заважають бюрократичні перепони.

— **Що мається на увазі?**

— Справа в тому, що надаючи дозвіл на відведення територій під забудову, міські або селищні ради народних депутатів опікуються, насамперед, вирішенням місцевих соціальних програм. Площі для забудови міністерству оборони розподіляються за залишковим принципом. На жаль, більшість місцевих керівників взагалі не володіють ін-

Минулого року підприємствами «Військово-будівельної індустрії» було виготовлено продукції на 422 мільйони гривень. Це на 6 відсотків більше, ніж 2004 року.

формацією про те, скільки в їхньому місті є безквартирних військовослужбовців. У таких випадках переговори про відведення територій ведуть, як правило, представники наших будівельних організацій. Думаю, ці питання треба вирішувати на більш високому рівні.

— Чи реально, на Ваш погляд, застосовувати інші підходи для вирішення цієї наболілої проблеми?

— Звісно, варіанти можуть бути. Але їх реалізація повинна вирішитися, передусім, на законодавчому рівні. Наприклад, Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей» визначено порядок забезпечення житлом військовослужбовців. Зокрема, вони мають право отримання кредитів на строк до 20 років після 20 років служби. Порядок надання кредитів визначається Урядом. Із незрозумілих причин механізм реалізації цього положення досі так і не визначений.

Вирішення питання забезпечення військовослужбовців Збройних

У програмі забезпечення військовослужбовців житлом враховані ціни 2001 року. Однак відтоді вартість одного квадратного метра зросла з 1226 до 2717 грн.

Сил України житлом розумію в значно ширшій площині, ніж ми звикли це бачити сьогодні. Якщо державний бюджет не передбачає можливості подбати про безквартирних військовослужбовців, то чому б, приміром, не погодити на міждержавному рівні отримання грантів від інших держав? Якщо отримані кошти правильно і вчасно освоєні, повертати їх не потрібно. Я впевнений, що серед розвинених країн знайшлися б такі, що погодилися б надати нам допомогу. Якщо просто чекати і нічого не робити, то про житлову проблему можна буде говорити ще багато років.

— Юрію Васильовичу, чи сприятиме, на Ваш погляд, прагнення України вступити

до НАТО вирішенню житлової проблеми в українській армії?

— По перше, на Заході добре розуміють, що означає потужне озброєння і військова техніка в руках соціально незахищених людей. По-друге, приєднання до будь-якої світової організації передбачає виконання відповідних правил і вимог, які в ній існують. Тому прагнення нашої країни приєднатися до НАТО, на мою думку, позитивно вплине не лише на вирішення житлової проблеми, а й підвищить соціальний статус українського військовослужбовця. Адже держава буде змушена застосовувати до людей у погонах такі стандарти, які існують в інших країнах.

Бесіду вів Сергій БАКАРАБ

Передплатники газети "Все про бухгалтерський облік" відпочивають у Єгипті

Увага! Усі, хто передплатить на II півріччя 2006 року (мінімум — на липень, серпень, вересень) газету **"Все про бухгалтерський облік"** (або вже передплатив її на весь 2006 рік), гарантовано зможуть взяти участь в акції:

"Тасмниці Єгипту передплатникам "Все про бухгалтерський облік". 230 щасливчиків, які поїдуть до Єгипту,

будуть визначені шляхом розіграшу. Кожна область буде представлена нижче-зазначеною кількістю переможців.

Київ	19	АР Крим	9	Черкаська обл.	7	Івано-Франківська обл.	5	Волинська обл.	5
Донецька обл.	14	Запорізька обл.	9	Вінницька обл.	7	Кіровоградська обл.	5	Чернівецька обл.	5
Дніпропетровська обл.	14	Київська обл.	9	Херсонська обл.	7	Сумська обл.	5	Севастополь	5
Харківська обл.	14	Луганська обл.	9	Хмельницька обл.	7	Закарпатська обл.	5	Загалом 230 прізів	
Одеська обл.	14	Миколаївська обл.	9	Житомирська обл.	7	Тернопільська обл.	5		
Львівська обл.	14	Полтавська обл.	9	Чернігівська обл.	7	Рівненська обл.	5		

Висока репутація газети **"Все про бухгалтерський облік"** добре відома не тільки бухгалтерам і керівникам, але й багатьом вітчизняним економістам, юристам, аудиторам, кадровикам. Вони встигли пересвідчитися в тому, що газета — найвірніший помічник, котрий вирішує їх професійні проблеми.

Крім того, редакція газети **"Все про бухгалтерський облік"** допомагає своїм передплатникам облаштувати побут, здобути вищу освіту, зробити кар'єру.

Так, нещодавно 45 щасливчиків отримали від газети цінні подарунки, серед яких — дві квартири в Києві (1-кімнатна та 2-кімнатна), автомобіль, безкоштовне навчання у ВНЗ, найновіші комп'ютери.

Детальніше про умови нової акції **"Тасмниці Єгипту передплатникам "Все про бухгалтерський облік"** читайте в газеті **"Все про бухгалтерський облік"** № 29 за 23.03.06 р. на стор. 27.

Газету **"Все про бухгалтерський облік"** Ви можете знайти:

- у податковій інспекції (відділ з роз'яснення податкового законодавства);
- на пошті, де Вам підкажуть, хто передплачує газету;
- у бібліотеках ВНЗ та технікумів, у яких є спеціальність "Облік та аудит";
- у своїх знайомих бухгалтерів.

Бажаємо успіху... та до зустрічі на березі завжди теплого Червоного моря!

Військово-повітряний аташе посольства Індії в Україні полковник Сагар БХАРТІ: «Співробітництво між Україною та Індією має великий потенціал»

Полковник Сагар Бхарті тривалий час пілотував літаки та гелікоптери, виготовлені в Україні. Одного разу під час виконання миротворчої місії у Шрі-Ланці вертоліт Бхарті був підбитий екстремістами. Незважаючи на серйозні ушкодження, пілот здійснив посадку на базі, і взвод миротворців був доставлений на місце без втрат. За словами Бхарті, це вдалося зробити завдяки фантастичній українській техніці. За мужність і професіоналізм відважний льотчик був нагороджений медаллю «За участь у військових операціях».

— Я з дитинства марив літаками. Моею улюбленою розвагою були тренувальні польоти, за якими ми, хлопчачки, спостерігали із захопленням. Піднятися в небо — то була моя найзаповітніша мрія.

— Пане Сагар, де Ви навчалися і як сталося, що проходитье військовою службу в Україні?

— Після закінчення школи я вступив до Національної академії оборони в Пуне, на авіаційний факультет. До речі, у нас щоб вступити до професійного коледжу чи академії, необхідно пройти жорсткий конкурс. А після трьох років навчання курсанти обов'язково здають спеціальні тести, і лише після цих серйозних випробувань їх направляють до школи льотної підготовки. Тих, хто успішно закінчив курси, зараховують до академії військово-повітряних сил у Хайде-рабаді. Мені також пощастило отримати путівку в небо.

Під час служби у війську я в основному літав на гелікоптерах. Зокрема, це були Мі-8, Мі-17, індійський «Чітак». Був інструктором на реактивних літаках, брав участь у миротворчих операціях.

Що стосується дипломатичної місії в Україні, то моє призначення на посаду військово-повітряного аташе відбувалося за звичайною процедурою: спочатку рішення було прийнято в штабі військово-повітряних сил, а потім затверджено в міністерствах оборони і закордонних справ. Повідомлення про те, що саме мою кандидатуру затвердили для виконання військово-дипломатичної місії в Україні, стало приємною новиною для мене.

— Коли Ви прибули в Україну?

— Моя місія збіглася в часі з початком демократичних перетворень в Україні, поштовх яким дала Помаранчева революція. Ті зміни, які відбувалися у країні, торкнулися й армійської сфери. Безперечно, Збройні Сили України стали більш професійними. Такий висновок можна зробити за результатами участі українських військових у миротворчих операціях. Минулого року я спостерігав за проведенням навчань «Реакція-2005». Скажу відверто — був вражений професіоналізмом та високим рівнем підготовки військ. Також мені відомо про такі кардинальні зміни, як ско-

рочення термінів строкової служби в армії та перехід війська на контрактну службу до 2010 року.

— Пане Сагар, у цьому році українські збройні сили святкуватимуть п'ятнадцяту річницю від дня свого створення. З якого часу веде свій відлік індійське військо?

— Офіційною датою створення національних збройних сил Індії вважається 15 серпня 1947 року. Вони складаються з трьох родів військ: сухопутні війська, військово-повітряні сили та військово-морські сили. На сьогодні армія нараховує понад мільйон чоловік і за чисельністю посідає четверте місце у світі.

Верховним головнокомандувачем, згідно з конституцією, є президент країни, а вищим органом керівництва — комітет оборони при раді міністрів, очолюваний главою уряду. До його складу входять прем'єр-міністр, міністри оборони, іноземних і внутрішніх справ, фінансів і транспорту. Загальне керівництво і фінансування здійснює міністерство оборони. Традиційно його очолює цивільна особа. Більшість співробітників міністерства, у тому числі й обидва заступники міністра, також цивільні. Вищим органом військового керівництва є комітет начальників штабів, до якого входять командувачі родів військ, які обіймають посаду по черзі.

— Які документи регламентують співробітництво між оборонними відомствами наших країн?

— Договірні-правова база відносин ґрунтується на Договорі про дружбу та співробітництво між Україною і Республікою Індія, який набув чинності 10 листопада 1992 року. З 1993 року на ринку послуг військового призначення з Індією співпрацювали сім авіаційно-ремонтних заводів українського оборонного відомства. Тільки за перші десять років підписано 41 контракт загальною вартістю понад 50 млн доларів США.

— За якими напрямками здійснюється співробітництво?

— Військове співробітництво між Україною та Індією має великий потенціал. Україна постачає нам продукцію оборонного призначення: військові вантажівки, боеприпаси для танків, ракети та

інше озброєння. Найбільш плідною є співпраця в галузі ремонту авіаційної техніки. На стадії виконання — договори з ремонтними підприємствами Львівської, Миколаївської, Одеської, Запорізької та Сумської областей.

— А що заплановано на перспективу?

— Значний прогрес у нашому військовому співробітництві був досягнутий після офіційних візитів в Україну начальника штабу

На сьогодні індійська армія нараховує понад мільйон чоловік і за чисельністю посідає четверте місце у світі.

військово-повітряних сил Індії головного маршала авіації Срінівасапурама Кришнасвами та міністра оборони Джорджа Фернандеса. В рамках візиту індійські військові делегації відвідали Державну акціонерну холдингову компанію «Артем», АНТК імені О.К. Антонова та Київський державний авіаційний завод «Авіант».

Під час зустрічей з українським військовим керівництвом обговорювалися питання підготовки військових спеціалістів у навчальних закладах та на ремонтних підприємствах Міністерства оборони України, співпраця між курсами підготовки офіцерів багатонаціональних штабів при Національній академії оборони України та міжнародним миротворчим центром збройних сил Індії. Наша країна виявила зацікавленість у ремонті та модернізації авіаційної, ракетно-артилерійської, бронетанкової техніки й озброєння, наданні послуг щодо створення ремонтно-технічної бази озброєння і військової техніки. Також йшлося про постачання радіолокаційних систем та засобів ППО різного базування та військово-транспортних літаків.

До речі, на червень заплановано черговий візит в Україну індійської військової делегації.

— Пане полковнику, на чому базується система бойової підготовки в індійських збройних силах?

— Індія прагне до нарощування військового потенціалу і розвитку

національних збройних сил на основі новітніх досягнень науки й техніки, сучасних військових технологій. За чисельністю особового складу, кількістю з'єднань і частин, якістю основних видів озброєння вони є одними із наймогутніших у Південно-Азійському регіоні. При цьому ми прагнемо забезпечити війська сучасними зразками бойової техніки.

— **Відомо, що в Індії приділяється велика увага підготовці мобілізаційного резерву...**

— Це дійсно так. Резерв збройних сил, а також територіальні (добровольчі) армії є потужним потенціалом для захисту країни. З резервістами проводяться навчання, до яких залучаються не тільки збройні сили, а й міністерство транспорту, міністерство внутрішніх справ та інші відомства. Отже, мобілізаційні заходи стають серйозним випробуванням для кожного, хто бере в них участь.

— **Які кошти виділяються на переозброєння армії із бюджету країни?**

— В Індії докладається максимум зусиль для забезпечення необхідного відсотка коштів із державного бюджету на модернізацію військової техніки. Для цього створений спеціальний департамент, який розподіляє між сухопутними військами, військово-морськими, військово-повітряними силами та науково-дослідницькими організаціями міністерства оборони довготривалі короткострокові плани вдосконалення, які потім розглядаються урядом.

— **Розкажіть, будь ласка, про принципи добору в індійську армію.**

— У мирний час збройні сили комплектуються за рахунок вербування добровольців з числа індійських громадян. Призовний вік починається з 17 років. Сержантський склад забезпечується найбільш підготовленими солдатами, пілотами та матросами, які прослужили певний термін в регулярних частинах і виявили здібності до військової служби. При навчальних центрах родів військ діють

спеціальні курси з підготовки сержантського і старшинського складу. Тривалість навчання — від трьох до 12 місяців.

Підготовка офіцерських кадрів складається з трьох основних періодів: загальноосвітня і початкова (військово-спеціальна), навчання в училищах і коледжах відповідних видів збройних сил, удосконалення військових знань і перепідготовка на офіцерських курсах, у тому числі за кордоном.

Добір кандидатів для вступу до військових навчальних закладів здійснюється за рахунок випускників дитячих воєнізованих закладів, національного кадетського корпусу, студентів і випускників цивільних навчальних закладів, а також найбільш підготовлених солдатів та матросів. Після навчання в Національній академії оборони військовослужбовець обирає академію відповідних родів військ. У нас є академії сухопутних військ, військово-повітряних сил та військово-морського флоту. Після 20 років служби військовослужбовець може вийти у відставку.

— **А як у Вас заохочується молодь до контрактної служби?**

— У нас є досвід останніх 60 років, до того ж збройні сили Індії достатньо мотивовані. Бути військовим у нас престижно. Зауважу, що початкова зарплата офіцера, навіть без доплат, є найвищою порівняно з цивільними галузями.

— **На сьогодні співвідношення старших і молодших офіцерів в Україні складає приблизно 50 на 50. А як у вас?**

— У нас чисельність молодшого офіцерського складу переважає. Старші офіцери складають 15–25 відсотків, решта — молодші офіцери. Отже, стати генералом доволі складно.

— **За якою моделлю здійснювалося реформування збройних сил Індії?**

— Ми не прагнемо копіювати моделі війська інших країн. Реформуємо своє, виходячи з власних потреб та можливостей. Військово-політичне керівництво Індії розглядає збройні сили як один із найважливіших гарантів національної безпеки і територіальної цілісності держави. У зв'язку з цим належна увага приділяється питанням їх розбудови, оснащення су-

Близько 80 відсотків військовослужбовців мають житло, безоплатно надане міністерством оборони. Решті держава доплачує гроші за піднайом житла.

часними видами озброєння та військової техніки, удосконаленню організаційно-штатної структури з'єднань і частин, підвищенню ефективності системи військового керівництва.

— **Чи бере армія Індії участь у миротворчих операціях?**

— Наші військові контингенти виконують широке коло завдань у Конго, Судані. До речі, саме індійський офіцер командував міжнародним миротворчим контингентом у Судані. Нещодавно наші військовики завершили місії в Сьєра-Леоне та Мозамбіку. На сьогодні більше двох з половиною тисяч військовиків виконують свої обов'язки за кордоном.

— **А як у Вас з жіночим контингентом в армії?**

— Жінки служать в інженерних частинах, підрозділах тилу, зв'язку, у військово-повітряних силах, у тому числі пілотами транспортних літаків та вертольотів. Щоправда, на винищувачах не літають. І хоча служити в армії жінкам дозволили всього 15 років тому, в медичній галузі кілька представниць слабкої статі дослужилися вже до генеральських погонів.

— **В Індії існує таке поняття, як військово-патріотичне виховання та соціальний захист військовослужбовців?**

— Цими питаннями опікується організація «Національна кадетська корпорація», яка проводить різноманітні заходи з підготовки молоді до армійської служби, розповсюджує необхідну інформацію в школах та коледжах. Багато з цих добровільних помічників згодом вступають на службу в силові структури.

Щодо соціальної захищеності, то наші військовослужбовці повністю забезпечені житлом, одягом, продуктами харчування та медичним обслуговуванням упродовж служби, а після виходу на пенсію департамент реабілітації забезпечує їхнє працевлаштування, що дає можливість відставникам гідно утримувати сім'ю.

Я знаю, що для українського війська житлова проблема є надзвичайно актуальною. В Індії це питання вирішено: близько 80 відсотків військовослужбовців мають житло, безоплатно надане міністерством оборони. Решті держава доплачує гроші за піднайом житла.

Минулого року ми всією родиною їздили на Сорочинський ярмарок. До нас навіть приєднався мій батько.

— **Пане Сагар, чи задоволені Ви своєю місією в Україні?**

— Я пишаюся тим, що представляю свою країну, особливо тепер, коли Україна просувається вперед в кожній сфері суспільного життя. Це призначення також дає можливість розширити мій світогляд, адже я співпрацюю з дипломатами та з різними верствами населення України.

— **Розкажіть, будь ласка, про свою родину.**

— Моя дружина за фахом медик. Ми разом з 1988 року. Син навчається в десятому класі київської міжнародної школи. Захоплюється футболом. Ось незабаром у складі футбольної команди школи поїде на міжнародний турнір, який проходить у Будапешті.

— **А він не збирається піти стопами батька?**

— Так, він мріє стати військовим льотчиком. Через два роки моя каденція в Україні завершиться, а син якраз закінчить дванадцятий клас. Він планує вступати до військової академії. Сподіваюся, що також буде в захопленні від польотів, і саме на українських літаках та вертольотах.

— **У нас говорять: один переїзд прирівнюється до пожежі. Отож, скільки «пожеж» пережила Ваша родина?**

— Переведення офіцера на нове місце служби в Індії відбувається в середньому кожні три–п'ять років. Ми з дружиною якось підрахували оті наші «пожежі». Виявилось, що від дня весілля ми переїжджали 14 разів...

— **Пане полковнику, як Ви проводите вільний час?**

— Зазвичай я люблю читати, слухати музику. На Батьківщині захоплювався грою в гольф. В Україні нам цікаво все, що пов'язано із звичаями та традиціями українського народу. Минулого року, наприклад, ми всією родиною їздили на Сорочинський ярмарок. Навіть мій батько, який на той час гостював у Києві, приєднався до нас.

— **Як Ви ставитеся до української національної кухні? Які блюда найбільше подобаються?**

— Борщ дуже люблю. А ще — вареники з вишнями і, звичайно, українська горілка.

Бесіду вели Юрій КУЗНЕЦОВ,
Тетяна ГОРЮНОВА

Часопис «Військо України» висловлює подяку за організацію інтерв'ю Департаменту міжнародного співробітництва Міністерства оборони України та особисто Ірині ТРОПОТЯЗІ.

ВІЙСЬКОВИЙ ЧАСОПИС

ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ АТРИБУТ СУЧАСНОГО СОЛДАТА

Проблема вивільнення української армії від виконання невластивих їй функцій нині є однією з найактуальніших. Це й досі, зокрема, триває дискусія щодо доцільності витрачання коштів на утримання військової преси.

Більшість країн — членів НАТО вже пройшли цей непростий період і, цілком ймовірно, їхній досвід може бути корисним для Збройних Сил України.

Найпотужнішу мережу військової преси мають США: кожне двадцятьє періодичне видання цієї країни можна віднести до розряду військових. Серед них близько 300 присвячені видам збройних сил.

За кількістю «видових» видань певною мірою можна оцінити рівень престижності служби у видах збройних сил США. Приміром, якщо Міністерство сухопутних військ видає 13 журналів, то Міністерство Військово-Морських сил і Корпусу морської піхоти — 27, а Міністерство ВПС — 38. Наймасовішими видовими виданнями є «Army Times», «Navy Times», «Airforce Times». Наклад цих часописів складає понад 100 тис. примірників. Їх передплачує кожний

другий солдат і офіцер американської армії.

Слід зазначити, окрему «нішу» серед військової періодики мають журнальні видання військово-історичної служби армії Сполучених Штатів. Її центр знаходиться у Військово-історичному інституті в Карлскасл-Берракті (Пенсільванія).

Що стосується газет, то переважна більшість їх — це так звана польова преса. Її загальний наклад визначається із розрахунку 1 примірник на 2–3 військовослужбовців. Згадана категорія видань призначена для військових контингентів, які перебувають за кордоном. Зокрема, для американських військ у Європі нині видається понад 100 газет. Але за кордон поширюються не лише «польові» видання. Офіційна військова газета журнального типу «Stars and stripes» («Зірки і нашивки»), наприклад, також поширюється і в інших краї-

нах. Її наклад становить 80 тис. примірників.

Треба зазначити, що піком розвитку американської військової періодики був період «холодної війни». Тоді для американських військовиків видавалося майже 1,5 тис. газет і журналів. З настанням «потепління» значну частину з них передбачалося закрити. Натомість кількість військових видань не зменшилася, а навіть зросла. Нині в розпорядженні американських читачів у погонах близько 1,9 тис. видань. Близько третини із них функціонують за державні кошти, а решту випускають різноманітні воєнізовані товариства, асоціації та групи.

На часописи орієнтується також міністерство оборони Великої Британії та види збройних сил цієї країни, — таких видань випускається там понад 100. До речі, більшість армій країн — членів НАТО віддають перевагу саме журнальному типу преси, оскільки часописи приваблюють ілюстраціями та містять багато аналітичної інформації.

Для офіцерського складу виходить щомісячний журнал «Royal United Services Institution», який

друкує матеріали щодо розвитку тактики, стратегії, модернізації озброєння та військової техніки.

Найпопулярнішим серед солдатів і сержантів є журнал «Soldier», що обумовлено, насамперед, тим, що на його сторінках міститься мінімум офіційної інформації, а переважають розважальні рубрики (армійські дотепи, кросворди, знайомства тощо).

За порівняно короткий термін членства в Альянсі нові країни — учасники цієї організації також переконалися в доцільності випуску власних друкованих видань. Так, наприклад, збройні сили Республіки Польща мають свій центральний друкований орган — журнал «Polska Zbrojna». Наклад щотижневика — понад 20 тис. примірників. Відповідно до угоди між Міністерством оборони Польщі та видавничим домом «Білона», редакційний колектив має право лише на використання бренду «Polska Zbrojna».

Усі питання, пов'язані з фінансуванням, змістом часопису та його розповсюдженням, редакційний колектив вирішує самостійно. Між іншим, цією угодою, зокрема, передбачено, що 70% накладу передплачує Міністерство оборони Польщі для потреб особового складу. Решта реалізується через кіоски. Вартість одного примірника щотижневика — близько \$1.

Окрім центрального друкованого органу, в Польщі випускаються щомісячні журнали видів збройних сил. Це часописи Військово-морських сил «Bander» та повітряних сил «Wirache». Сухопутні війська мають два видання — журнали «Saper» і «Wojsko Ladowy». Свій журнал має також академія збройних сил.

Поляки, які рахують гроші не гірше, ніж американці, вважають, що вони забагато витрачають на військову друковану продукцію. Разом з тим керівництво польського військового відомства вважає інформаційний вплив військових ЗМІ на військовослужбовців недостатнім. У чому ж проблема?

— Очевидно для того, щоб писати для військовиків, потрібно мати хоча б деякі поняття про військову службу, — говорить підполковник у відставці Джон Філі, лектор Ад'юнктури Військово-морських Сил США. У Сполучених Штатах, Норвегії, Іспанії та інших країнах у

Як і більшість країн — членів НАТО, Німеччина віддає перевагу військовим журналам: випуск газет припинили після «падіння» Берлінської стіни.

військових редакціях працюють переважно колишні офіцери, оскільки вони добре знають специфіку військової служби. Однак у збройних силах Франції подібне не практикується. В структурних ланках редакцій військових газет і часописів працюють, зазвичай, рядові та унтер-офіцери.

Військовою пресою в армії Німеччини керує штаб інформації та преси, який безпосередньо підпорядкований міністру оборони. Він складається із трьох відділів: преси, по роботі з громадськістю та вербування поповнення. Як і більшість країн — членів НАТО, Німеччина також віддає перевагу випуску лише військових журналів. Випуск військових газет у збройних силах цієї країни припинили відразу після «падіння» Берлінської стіни.

«Арсенал» друкованої продукції бундесверу доповнюють різноманітні кольорові буклети і брошури. За даними соціологічного опитування, проведеного відділом по роботі з громадськістю штабу інформації та преси, такі видання користуються неабияким попитом серед призовників.

Окремо слід сказати про підготовку журналістів для військової

преси у арміях НАТО. У США, наприклад, кандидатів у журналісти відбирають з числа офіцерів, які досягли звань «капітан — майор». Протягом дев'яти місяців вони навчаються журналістській і видавничій справі у школі оборонної інформації.

У такий спосіб вирішуються не лише питання підготовки досвідчених кадрів для роботи у військових виданнях та центрах зв'язків з громадськістю, а й проблема подальшого працевлаштування військовослужбовців, які звільняються з лав армії. Натомість у країнах, які нещодавно приєдналися до НАТО, остаточного механізму підготовки фахівців для військових видань ще не створено.

Серед особливостей функціонування військової преси в арміях НАТО є застосування військової цензури. Виявляється, у більшості країн цього блоку такого поняття навіть взагалі не існує. А збереження таємної інформації повністю покладено на осіб, які мають до неї доступ. Щоправда, цензура таки передбачається, але винятково в умовах воєнного часу

Сергій БАСАРАБ

**Закрите акціонерне товариство
ВІЙСЬКОВО-СТРАХОВА КОМПАНІЯ**

**ЗАТ «Військова-страхова компанія» заснована 29 січня 2001 року.
Розмір статутного фонду складає 8,040 млн.грн.**

- **Обов'язкові види страхування**
- **Страхування майна**
- **Страхування вантажів**
- **Страхування автотранспортних ризиків**
- **Медичне страхування**
- **Страхування від нещасних випадків**

Центральний офіс
01135, м. Київ
вул. Г.Андрющенка, 46
тел./факс (044) 230-48-13
(044) 230-48-14
e-mail: vsk@vsk.com.ua

Одеська філія
65005, м. Одеса
вул. Бугаївська, 21, оф. 805
тел./факс (048) 738-08-63
e-mail: vsk_odessa@svitonline.com

Харківська філія
61001, м. Харків
вул. Плеханівська, 92-а, корп. В, офіс 105
тел./факс (057) 737-20-54 (057) 717-33-07
e-mail: vsk.kharkov@ib.com

ВІЙСЬКО

УКРАЇНИ

Фото Сергія ПОПСУЄВИЧА

ОРЛИНОМУ ПОЛЬОТУ

МОЖУТЬ НАВЧИТИ ТІЛЬКИ ОРЛИ

(Продовження. Початок у № 5)

Керівництво виконанням стрибків — вершина майстерності та досвіду офіцера-десантника на командних посадах. Єдиним суворим учителем у цій справі є багаторічна особиста практика і подолання нестандартних ситуацій. Командуй льотчиками, не довіряй синоптикам — те, що вони «пророкують» на завтра, може трапитись наступної години. Пам'ятай традиції, знай прикмети — тоді ти врятуєш життя багатьох людей. Тримай на «короткому повідку» офіцерів повітряно-десантної служби — вони часто захоплюються, а їхні вимоги святі для всіх. Наземна

підготовка — запорука успішного стрибка, — не допустиш розподілу на «чорних» і «білих» — не буде зламаних кісток чи людської долі. Стань нездоланою перешкодою на шляху начальника, який знає про десантну службу від людей, але намагається запровадити «свій статут у чужому монастирі». Особливо будь обережним, коли ці «покращання» призводять до ускладнення чи спрощення заходів з підготовки та проведення стрибків. Твій обов'язок — передати свій досвід заступникам, комбатам і начальникам родів військ, спираючись на їхню тривалу попередню підготовку.

Не забувай сказати просте добре слово офіцеру за буденну службу і, особливо, нагородити за успіх. Умій щиро захоплюватися «дрібними перемогами» — це надихає людей на великі успіхи. Пихата самооцінка, вихваляння своїми колишніми досягненнями віддаляють офіцерство від тебе. Стережись, якщо ти грубий і зарозумілий — тебе зненавидять!

Не бійся звертатися до солдатської совісті та доблесті. Вони є, і сила в них велика. Тільки не забувай після цього подякувати, відзначивши вишкіл кращих. Пам'ятай — грубий солдатський гумор чи витончений натяк вивільняють енергію людей у напружених ситуаціях.

Офіцер має право на відпочинок «після бою», а солдат — на тимчасове послаблення внутрішнього порядку і дисципліни. Намагання одночасно виховати в одній особі відважного воїна в бою, але покірного та заляканого в побуті, породжує боягуза. Сила десантника — у цілісності його натури. І якщо його вчать жорстоко битися в бою за ображену Батьківщину, то не можна суворо карати за такі ж дії за інших умов. Пам'ятай — бій вимагає участі самостійно мислячих воїнів, які сміливо використовують обстановку, спираючись на свої прості й чіткі переконання. Цінність солдата під час бою, водночас з підготовкою, визначається його духовними і моральними якостями. Твоє завдання — успішно їх розвивати. Це може створювати командирів чимало проблем, але така вже його доля — готувати для Батьківщини героїв, а не «макети».

Не можна постійно тиснути на людей — внаслідок цього вони втрачають здатність сприймати тебе. «Відпусти» на тиждень, а потім «затягни» трохи тісніше. Поступальний рух вперед у наведенні порядку дає тривалий ефект, а от «ривок» є корисним лише в перший місяць після прийняття посади. Іноді треба тиснути до кінця виконання завдання, але якщо це трапляється частіше як двічі на рік, то є ознакою того, що ти погано плануєш і не знаєш своїх основних обов'язків. Люди швидко звикають до розумних вимог дисципліни і чинять опір, якщо наводиться порядок задля порядку. Тому тримай його на тому рівні, який забезпечить злагоджену роботу підрозді-

лів у бригаді. Ідеалізація статутних вимог викличе важкі непорозуміння: ти витратиш багато часу і моральних сил, а одержиш ефект «перетягнутого колеса».

Справедливе та виважене ставлення до всіх дає шанс будь-якому офіцеру проявити себе і самоствердитись. І ніяких любимчиків! Вони розкладають офіцерський колектив. Твоє добре ставлення до здібного офіцера має проявлятися не в тому, що ти його балуєш, а в тому, що відстоїш його гідність та професіоналізм перед начальником будь-якого рівня. Честі офіцера дотримувється кожен!

Не забувай вітати офіцерів із днем народження та іншими важливими для них подіями, будь присутнім на урочистостях у своїх заступників та комбатів, — інших тепло вітай перед строем. Робочий день розпочинай з привітань — решту справ не забудеш.

Службова діяльність офіцера — це лицевий бік медалі, а от зворотній — не завжди гідне особисте життя, зумовлене прогалинами у вихованні. Справа складна, але вміння офіцера шляхетно поводитись у товаристві впливає на службу іноді більше, ніж його професіоналізм. Безпardonне втручання тут образливе, потрібні «делікатні руки і душевні звуки». Впливати слід щодня, передусім особистим спілкуванням і системними заходами. Наказом по частині, залежно від пори року, проводи сезонні офіцерські бали. Якщо «перший млинець буде грудкою», так це не через те, що офіцери такі, а тому, що ти дозволяєш їм «тліти» у своїх особистих проблемах. Офіцер у душі завжди і в усьому прагне краси — користуйся цим! Висновки зробиш не з враження дружини, а після третього балу. Не здавайся — і визнання прийде!

Сміливо проводи анонімне тестування офіцерів, сержантів і солдатів за категоріями. Запитання (до 10) став гостро для всіх і для себе. Здійснюй тестування особисто, а узагальнення зроби вихователю. Аналіз покаже несподівані «проколи», спростує те, що ти вважав корисним чи навпаки. Пам'ятай, на підставі одержаних висновків дуже важливо помітити та зрозуміти причини невдоволення людей. Заходи щодо усунення недоліків вживай в робочому порядку без галасу й показухи. Не поспішай змінюва-

Не бійся звертатися до солдатської совісті та доблесті. Вони є, і сила в них — велика.

ти те, з чим ти не згодний, але основні недоліки, що створюють напругу в колективах, усувай, бо люди перестануть тобі довіряти.

Негайно втручайся, якщо помітив навіть незначні факти обмеження рядового і сержантського складу їжею, грошовим утриманням, одностроями та спорядженням. Запам'ятай: для солдата тут немає дрібниць, йому всього дістається в обріз або лише одноразово.

Десантна служба — це небезпека, і тому в ній найголовніша роль належить мужності. За будь-яких умов підтримуй і заохочуй любов до свого роду військ та відданість традиціям. Наш девіз: «Ніхто крім нас!» Пам'ятай, — там, де діє корпоративний дух, міцніше «наростають кристали» воїнської доблесті десантників.

Солдата і офіцера треба берегти, а не жаліти. Десантник однаково пишається знегодами, яких зазнав, і небезпеками, що їх подолав. Не фліртуй — демократія тут недоречна, адже ПІТ економить КРОВ.

Бойовий дух десантників — гарантія успіху в будь-якій справі. Проте не треба плутати настроїв з бойовим духом. Настрою частіше підвладні молоді солдати чи офіцери, які прийшли з інших родів військ і ще не перейнялися до глибини душі любов'ю та гордістю десантника. Солдатське середовище переймається такими почуттями протягом року, однак новоприбулим офіцерам це не завжди під силу через глибоко приховане почуття лякливості. Тому їхня показ-

на хоробрість — це настрої, який за першої ж невдачі може перетворитись на небезпечну легкодухість. Випробовуй їх невідкладно!

Десантник — це не тільки той, хто краще стріляє, швидше бігає та запекло б'ється. Передусім це той, хто сильніший ДУХОМ.

Учися своїм словом і вчинком зробити слабкого сильним, а сильного — ще сильнішим. Адже подібно до обеліска, в центрі доблесті десантників над усім панує тверда воля гордого Духу. Пам'ятай — ти командир крилатої гвардії! А гвардієць не той, хто носить відзнаку, а той, хто сильніший!

Завжди стверджуй Кодекс Десантника: якщо наступати, то стрімко, до рукопашного бою з противником; якщо боронитися, то стояти намертво; а якщо залишився один, то за будь-яких обставин виконуй своє завдання до кінця. Холодний розрахунок, гарячий порив і вічна Слава героям! За ризиком є своя мудрість і навіть обережність, тільки вимірюються вони особливим масштабом.

Бережи традиції десантників — цінні моральні величини. Вони є завоюванням поколінь Воїнів — на них виховується бойовий дух полків і бригад. Блакитний берет і тільник — доблесть і честь Десантника. Деякі командири метушливо поспішають екіпірувати ними молоде поповнення та новоприбулих офіцерів, однак цього робити не слід. Пам'ятай — їх вручають перед строем після першого стрибка з парашутом, а не тихо одержують

на складі! Заборони дарувати їх різним гостям і начальникам — це не квіти! Крім того, така легкість отримання головних символів, до рогих серцю десантника, принижує гідність Десантури та провокує до незаконного використання їх негідними представниками інших родів військ.

Командир — це влада, однак вона не приходить разом з призначенням на посаду. Її беруть стійким характером, наполегливою працею та любов'ю до десантників. Не абсолютизуй її до дурощів — розвалиться. Збудуй піраміду влади, в

Прагнення командира виховати в одній особі відважного воїна в бою, але покірного та заляканого в побуті, породжує боягуза.

основу якої постав сержантів. Не розмахуй нею, ніби «дурень шаблюкою», одразу «рубай» тільки у стандартних ситуаціях, у решті випадків застосовуй зважено. Сила влади у справедливій оцінці — в правді. Якщо в твоїй присутності відбувається те, що ти вагаєшся відразу оцінити, поведься спокійно, приймеш рішення пізніше, але виважено. Така оцінка буде авторитетнішою. Пам'ятай — на неї чекають!

Якщо хочеш мати службову перспективу — вчися працювати з комісіями. Вони заважають роботі, але якщо пускати їх на самоплив — взагалі не дадуть працювати. Бригаді від комісій користі мало, а командиру — «або хрест дадуть, або з посади турнуть», а найчастіше — час відберуть. Комісії можуть бути серйозні (ГШ, СВ), внутрішні (ОК), свої (АК) та «зальотні».

До серйозних треба готуватися заздалегідь, усуваючи недоліки за актами робіт попередніх. Працюй самовіддано, намагайся вирішити якнайбільше наболілих проблем, «викачай» зі старшого начальника якомога більше матеріальних засобів, створюй запаси для самостійної роботи. Боятися комісії не слід, вона їде «не по твою душу», а на випадок невдачі отримаєш лише «панського ляпаса».

Внутрішні комісії небезпечні, якщо тебе «замовили». Порятую лише наявність конкретних результатів роботи, або твої зв'язки. Можна по-

годжуватися з багатьма претензіями, та головне — «не падай носом». Організуй негайне усунення дрібних недоліків і покажи готовність змінити все на краще. Та як тільки розпочали друкувати Акт — нещадно «бийся» за кожне слово в ньому. Дуже важливо вміти «пом'якшити» серце старшого.

Якщо «свої» приїхали, доручи їх підлеглим. Головне — «паси» начальника. Найнепередбаченіші ті — «зальотні». Це комісари служби військ ГШ, які блукають по колу. Заявляються несподівано, у незручний час та на кілька годин. Їхні агресивно-ідеалізовані погляди на мало чим забезпечену службу військ не завжди збігаються з її поміркованим станом у військах. Усе обличч, займайся ними особисто, бо вони це поважають. Служба військ — «ахіллесова п'ята» бригади, її оцінка надто суб'єктивна. Дуже важливо не допустити виток негативної інформації «на самий верх». Головне — зійтися на тому, щоб було не гірше, ніж у інших. Будь шанобливим і щедрим, нагодуй і надай комісії допомогу транспортом.

Несподівано приїхав твій начальник — не біда, він просто «шукає роботу». Не важливо, де ти і що робиш. Головне, аби черговий зустрів його за статутом і правильно доповів, чим зайнятий командир. Тому на кожному ранковому шикуванні оголошуй, де і коли ти працюєш. Май постійний зв'язок, заради цього «не давай спати» відповідному начальнику.

У ході перевірок найбільша кількість недоліків стосується ведення облікових документів з бойової підготовки і служби військ; відсутності поміток командира у журналах контролю та обліку; втрати реальної точності бойових та мобілізаційних документів. Якщо не створиш чітку систему контролю за веденням цієї непопулярної роботи, будеш постійно битий. Начальник штабу це зробить, якщо ти його навчиш. Склади йому перелік тих документів і наказів у частині, про особистий контроль над якими він буде доповідати щотижня, а письмово — щомісяця.

(Продовження у наступному номері)
полковник запасу Іван ЯКУБЕЦЬ,
Екс-начальник аеромобільних військ
Збройних Сил України

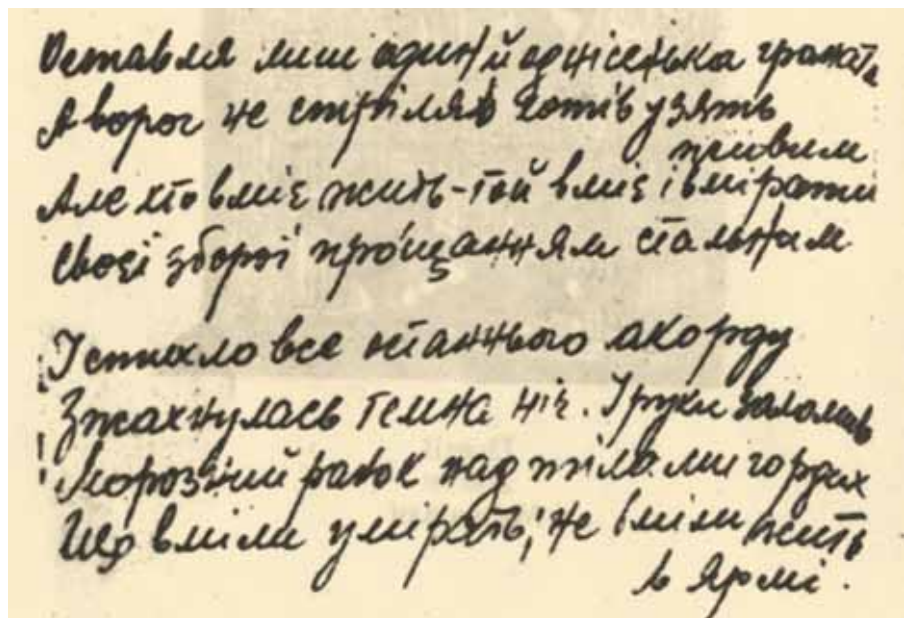
«Я ще прийду до тебе, мій краю...»

Після трагічної загибелі Мирослава Кушніра восени 44-го його кохана дівчина понад 40 років переховувала зошит із віршами поета у «найвільнішій» країні світу. І те, що вони дійшли до нас, — яскравий доказ того, що у серцях наших батьків жила велика віра у відродження України.

У Львові є багато затишних вулиць. Одна з них носить ім'я графа Льва Толстого, що, очевидно, свідчить про пошану львів'ян до російської класичної літератури. У будинку за номером 22, де на другому поверсі мешкає родина Саєнків, розпочалася для мене історія поета Мирослава Кушніра...

У помешканні Саєнків завжди пахло фарбою і солодощами, які чудово готувала Дарія Володимирівна. Завжди привітна, усміхнена, вона переймалася справами своїх синів, запрошувала в гості численних їхніх приятелів. Панували культ мистецтва, атмосфера приязності й толерантності. Родина Саєнків була для мене віком у небуденний мистецький світ, який врешті-решт став і моїм. Наступав час перших наших шкільних «танців», кльоші ширшали, каблучки вищали, волосся відростало, — минали 70-ті роки. Ми позіхали на виховних годинах, ховали після уроків куди подальше піонерські галстуки, розповідали анекдоти про Чапаєва і слухали рок-н-рол. Країна, в якій ми жили, називалася Радянський Союз. Минуле наших родин було нам не надто відомим і не обговорювалося. Ми писали твори про подвиги Червоної Армії у Великій Вітчизняній війні, а війна ця, ще не маючи такої назви, прокотилася через долі наших батьків. Але про деталі мало говорилося. За необережне слово доводилося дорого платити. Тому так багато замовчувалося...

Які таємниці минулого зберігають поживклі сімейні альбоми? Слід чиїх звірянь вицвітає у напівзотлілих від часу аркушах листів, схованих на дно мовчазних скринь? Епоха до нашої ери, до нашої безтурботності, до нашого незнання. Просвітлені обличчя незнайомців, а в минулому — близьких людей наших батьків. Де вони зараз? Які вони?

...Від Ярослава до Синяви понад двадцять кілометрів. Улітку їхалося возом, узимку — саньми. Дзвоники, рип снігу, блиск очей, найсвіжіший рум'янець п'ятнадцятирічних щічок. Дарця Вергун відвідує своїх батьків у Синяві. Але на неї чекає і перший лицар її юного серця — Мирослав, русавий поет з романтичними очима, які можуть бути і

ніжними, і задумано-суворими. Мирослав — із Бережан, у Синяві з осені 43-го року, домашній вчитель у родині священика. Стосунки між молодими людьми — грайливо-серйозні. Нечасті зустрічі, листи, очікування, дорікання, хвилини суму і радості, стрімкий ріст світлого і чистого почуття. А у світі вже 1944 рік. Мирославові — двадцять два, Дарці — п'ятнадцять. Фронт сунеться на захід. Кривава лінія перетинає людські долі. Воюють всі проти всіх. Недавні ідилічний ілюзорний синявський лад з постановками «Наталки-Полтавки», літературними вечорами руйнується на очах. Воїни УПА організують криївки. Прибулець з Галичини Мирослав (псевдо Лунь) — один із них. Це приречені герої.

І вони свідомі своєї приреченості. Загинуть, але не здатися ворогові. А ворог — багатоликий. Десь восени, наприкінці жовтня — на початку листопада 1944 року, в оточеній більшовицькими карателями кріївці прогрімів той фатальний розрив гранати, який сам собі напропорочив у одному з віршів Мирослав Кушнір. Вибір смерті був свідомий, наперед визначений. Гідна смерть вінчає гідне життя — цю істину Мирослав дуже добре знав у свої двадцять два.

...Дарця була невтішною, ридала ночами. Листи і чотири зошити Мирославових поезій — все, що лишилося їй від друга. А попереду були нелегкі роки переселень у «найвільнішу» країну світу, багатьох свідомих українських родин, яким судилося жити на «нашій, не своїй землі», ховати, берегти і рости в умовах наскрізної совдепії живу душу нації. Переховувати, зберегти і донести до нашого часу відображення душі — лірику Мирослава Кушніра. У серцях наших батьків жила велика віра у відродження України, у повернення імен її жертвних лицарів.

Відомо, що біографія — це чи не найголовніший твір людини. Хоча фаталістичний погляд ніби і заперечує це твердження. Але навіть з точки зору напередвизначеності сфера поезії дає можливість вільно, за власним вибором, творити поетичний життєпис свого ліричного героя, який, на моє глибоке переконання, впливає і на реальне життя свого творця. Це поєднання поетичної і буттєвої біографії синтезує неповторну постать Поета. Можна безкінечно аналізувати віршовані тексти, та якщо з ними не відчувається присутності цієї неповторної постаті, вони залишаються текстами, певними мовними фактами і не отримують цього дещо містично-поетичного виміру, який так важко окреслити літературознавчими термінами. Образно кажучи, є трава життів, і є трава слів, і є пам'ятники над цією травою, навіть якщо вони і незримі.

Поетичну біографію Мирослава Кушніра творить його блискавичне життя, останні чотири роки якого супроводжувалися ліричним щоденником, перерваним або й логічно завершеним розривом гранати. Картину свого відходу Мирослав зобразив у вірші «Кулеби» (зошит третій):

Остався лиш один

*й однісінька граната,
а ворог не стріляв —*

*хотів узять живим.
Але хто жити вміє — вміє і вмирати
процанням зброї,*

гострим і стальним.

Отже, Мирославова смерть була його волевиявленням. Він знав, як він помре, сам вибрав таку смерть, і якби вчинив інакше, зрадив би самого ж себе, перестав би бути собою. Не вибрати смерть він не міг за тих обставин, які передували смерті, тобто оточення ворогом. Знав, що не дасться ворогу живим до рук. Отже, був одночасно і вільним у своєму виборі, і в'язнем долі. В одному з останніх, сповідальному, листі до Дарці Вергун, датованому 27 липня 44-го року («Мій одинокий друже!..»), називав себе «лицарем абсурду», стверджував, що «..життя хороше! Бо воно неповторне. У цьому його краса. Можливо, його красу довершує щойно гідна смерть. Бо що ж велике життя з нікчемною смертю — це величава церква, у якій замість копули — копича сіна».

Окрема розмова про інтимну лірику, але я обмежусь лише кількома словами. І тут маємо романтичне протиріччя. Кохана — поруч, вона — в теперішньому, але світ — не для кохання; найбільше свідчення кохання, його, можна сказати, вершинна точка — це передача зошитів з віршами коханий незадовго до смерті. І те, що ті зошити дійшли таки до нас, означає, як це не трагічно, правильність поетового вибору. Питання вибору врешті-решт і є чи не основним у поезії Мирослава Кушніра, Тому вона така моралізована, у ній більше етичного, ніж естетичного, багато повчань і самоповчань, чітко роз-

межоване добро (майбутня вільна Україна, боротьба, рух, становлення, відданість, кохання, дружба, вірність ідеї...) і зло (рабство, зрадництво, пасивність, міщанство, ворожість до України...). Врешті-решт це і найголовніший остаточний вибір — між словом і вчинком, який і було зроблено Мирославом на користь вчинку, на користь вічного мовчання. І все ж таки — «Я ще прийду до тебе, мій краю, я ще кину цей проклятий світ», — парадоксальні на перший погляд, але пророчі слова (вірш «Море» з четвертого зошита). «Мій край», куди прийде ліричний герой Мирослава Кушніра — майбутня Україна, яку ми тепер маємо можливість будувати, «проклятий світ» — світ смертоносного 44-го. Ці слова можна трактувати і в такий спосіб: повернення романтичного героя з далеких світів до малої батьківщини, яка розширилась до меж України, або з потойбічного світу забуття до нас, його теперішніх співвітчизників.

Наприкінці так званих перебудовних 80-х років Дарія Володимирівна Саенко показала мені чотири старих зшитки зі списани-

**...Дарця була невтішною, ридала
ночами. Листи і чотири зошити
Мирославових поезій — це все,
що лишилося їй від друга.**

ми від руки віршами. Мені було дивно їх читати — не полишало відчуття, що опинився допущеним до чогось безумовно святого. І ще важче було їх оцінювати. Я ставив позначки біля тих віршів, які мені особливо сподобалися. Під рукою опинився червоний олівець. І позначки теж були червоні. Іван Малкович, мій добрий товариш, упорядковував черговий випуск «Вітрил» — щорічний молодіжний альманах, який виходив у Києві. Я передав йому зошити з віршами Мирослава Кушніра, і мені трохи перепало за той червоний олівець. Хоча щодо вибору поезій, то наші смаки зішлись. Та й колір — символічний. Вірші з передмовою Івана були надруковані в альманасі, який через деякий час потрапив у Торонто до матері Мирослава Кушніра за кілька місяців до її смерті. Вона все життя вірила, що син її живий, переховується під чужим прізвиськом, живе десь у Львові, і чекала звістки від нього.

Син, який пішов від неї бійцем, повернувся назавжди Поетом.

Віктор НЕБОРАК

Мирослав Кушнір

СЛОВА З КНИГИ БОЮ

Чуєш, люба, сурми грають —
стали грози на краю.
Чорні хмари надтягають
на Батьківщину мою.

Цить же, люба, утри сльози
І китайку дай мені,
Стали тучі, стали грози
у блакитній даліні.

Дай сідельце, дай поводи
І востаннє поцілуй.
Через гори, через води,
сивий конику, чвалуй.

Чуєш, люба, сурми грають,
стали грози на краю.
Я до бою від'їжджаю
за Батьківщину мою.

* * *

То не сонце над бором знялося,
то не пісня ніжна солов'я
і не пошум духмянний колосся —
це повстала Україна моя.

Лине спів і прапори лопочуть,
сонце золото сипле на нас.
Сонце золотом всипати хоче
першу маніфестацію мас.

На трибуні троянди зацвіли
І багато веселих голов,
кучерявих й від старості білих,
а обличчя рум'яні, мов кров.

Хтось промову жагучо говорить,
«Хай живе» — задрожали доми.
Від сьогодні ніхто нас не зборе,
від сьогодні вже вольними ми.

«Слава! Слава!» — зривається знову,
І колони видзвонюють такт.
Топчуть ноги опалі окови —
це ж бо волі розбодрений такт.

З РОСІЙСЬКОГО

Колони пробоем, знову колони.
Правої не стало ноги:
Як хочеться, Боже, дігнати заgonи,
та більше немає снаги.

Заносить духмянний вітрець із степу
Веселю пісню друзів.
Співають без мене, без мене далеко
Про радість побідних боїв.

Стихають поволі розгукані бої
і з кров'ю мішається піт.
Як хочеться жити побідним на волі
у двадцять несповнених літ.

ПІСНЯ

(На німецький мотив)

Як прийшла година чину —
дівчину свою покинув
і пішов в кривавий бій.
Я пожду, — вона сказала
і з одчаю заридала: —
Я пожду, коханий мій!..

Але цей одчай минувся,
другий хлопець усміхнувся —
задзвонив весільний дзвін.
А у цю саму хвилину
згинув він за Україну,
о, як славно згинув він!..

Як прийшли смертельні муки,
він зложив «на серце руки»
і сказав: прощай, прощай...
Та вона його не чула
Бо із іншим призабула,
бо знайшла із іншим рай.

Він один лежить у гробі,
тільки мати у жалобі
перед образом паде.
І ніхто, ніхто не знає,
де навіки спочиває
його серце молоде.

ПРОХАННЯ

Ти не дай мені, Боже, спочити,
не дозволь мені скинути оков.
Але дай мені силу скорити
пружність мови — найкращої з мов.

Ти подай мені бистрість і різкість,
щоби слово гострить, як стилет.
Не сплітати пісні, але різки,
І бичем заступити сонет.

Ні, не дай, щоб любили ці строфи —
не на це я пишу їх хотів.
Кожне слово хай жалить їм стопи,
як ітимуть по гладкій путі.

Хай кривавить їм серце затвердле,
як мара над видінням тяжить,
їхні мрії безжалісно щербить,
поки варом їм кров закипить,

поки плоть не зникне у м'язах,
сонні очі не блиснуть вогнем.
Дай словам моїм силу прокази,
що нещадно п'ятнує і тне.

Ти не дай мені, Боже, спочити,
не дозволь мені скинути оков.
Але дай мені силу скорити
пружність мови —

найкращої з мов.

Іван ЧЕРНЯХОВСЬКИЙ ЗА КРОК ДО МАРШАЛЬСЬКОГО ЖЕЗЛА

29 червня легендарному командарму виповнилося б 100 років

У свої 37 років двічі Герой Радянського Союзу генерал Черняхівський встиг залишити яскравий слід у світовому полководницькому мистецтві. На ознаменування перемог радянських військ під командуванням молодого талановитого українця пролунало 32 салюти. Тридцять третім, усього за 80 днів до Великої Перемоги, вшанували його пам'ять.

ОРДЕНИ ЗАМІСТЬ ТРИБУНАЛУ

Ще на початку Великої Вітчизняної війни командування звернуло увагу на ініціативного й тямущого командира стрілецької дивізії полковника Черняхівського. Командував Іван Данилович розумом, а не матом і зуботичинами, що часто-густо траплялося в Червоній армії. І хоча в червні 1941-го Черняхівський втратив у прикордонних боях усі танки, він показав себе гідним офіцером. Чи не дивно? Втратити всю матеріальну частину і не піти під трибунал? Мені пощастило розшукати в архіві Генерального штабу Російської Федерації його бойову характеристику, що належить до початкового періоду війни. «Полковник тов. Черняхівський твердістю характеру і силою волі в бойовій обстановці володіє повною мірою. При втіленні в життя прийнятого рішення діє наполегливо і твердо. Оперативний кругозір за посадою командира дивізії задовільний...»

До речі, син легендарного полководця, колишній співробітник ГРУ, генерал-майор Олег Черняхівський приголомшив мене досить сенсаційною заявою. За його словами, після віроломного нападу

фашистської Німеччини на Радянський Союз батько разом зі своєю 28-ю танковою дивізією перейшов кордон Східної Пруссії і встиг добре пошматувати там німців. Ця неймовірна версія зустрічається і в коментарях до мемуарів відомого німецького полководця фельдмаршала фон Манштейна. От і не вір після цього Віктору Суворову та його скандально відомому «Криголаму»...

Деякі воєначальники були захоплені ворогом у полон, деяким у катівнях НКВД інкримінували боягузливість і легкодухість, а полковник Черняхівський за особисту мужність і вміле керівництво бойовими операціями менш як за рік запеклих боїв був нагороджений двома орденами Бойового Червоного Прапора...

НА ПЕРЕПРАВІ КОНЕЙ НЕ МІНЯЮТЬ, А ОТ ПОЛКОВОДЦІВ — БУВАЄ...

Кадри вирішують усе, виголосив якось Сталін і почав утілювати власну аксіому в життя. Підбирати людей на посаду доти, доки претендент і посада стануть одним цілим, — стало його головним принципом. У липні 1942-го Верховний

Головнокомандувач просто під час наради 60-ї армії в телефонному режимі зняв із посади діючого командарма генерала Антонюка, який не зумів вибити противника з Воронежа, і зобов'язав виконувати обов'язки командувача армією генерал-майора Черняхівського.

Сталін довго придивлявся до молодого талановитого командарма — героя Дніпра, нестримного, спритного і, головне, розумного генерал-лейтенанта Івана Черняхівського. Командарм ініціативно й результативно діяв під час звільнення Воронежа, Курська, України і заслужив схвальних оцінок своїх начальників. Командувач Центрального фронту генерал армії Костянтин Рокоссовський власноруч написав у нагородному листі на Черняхівського: «Особисто сміливий генерал, із великою ініціативою». А 5 березня 1944 року Верховний Головнокомандувач одержав від командувача 1-го Українського фронту маршала Радянського Союзу Георгія Жукова телеграму такого змісту: «Тов. Сталіну. За своїми знаннями та вмінням керувати військами, командувач 60-ї Армії генерал-лейтенант Черняхівський цілком заслуговує на звання гене-

рал-полковника. У порівнянні з Москаленком, Гречком і Рибалком стоїть набагато вище. Просимо присвоїти тов. Черняхівському звання генерал-полковника». Через місяць Сталін у властивій йому манері зняв командувача Західним фронтом генерала армії Соколовського, і фронт, невдовзі перейменований на 3-й Білоруський, очолив генерал-полковник Черняхівський — наймолодший командувач фронту за всю історію Робітничо-селянської Червоної армії...

ВАТУТІН

Ще у серпні страшного 1941-го доля звела Черняхівського з Ватутіним під стінами Новгород. Тоді начальник штабу Південно-Західного фронту належно оцінив дії розважливого полковника і взяв його під свою постійну опіку.

Здавалося б, відомо, які стосунки мають існувати між покровителем і висуванцем... Принаймні прохання варто сприймати як накази, а якщо вже благодійник наказує, то помри, а виконай. Та не такий був характер у Черняхівського. Якщо це стосувалося справи, він завжди виявляв принциповість. Досить цікаво розповів про це у своїх мемуарах Микита Хрущов. Восени 1943 року під час наступу на Київ член Військової ради 1-го Українського фронту генерал-лейтенант Хрущов разом із командувачем фронтом генералом армії Ватутіним відвідав розташування 60-ї армії. «Разом із генералом Ватутіним, — згадує Хрущов, — поїхали до 60-ї армії. Мені хотілося познайомитися з її командувачем генералом Черняхівським. Дуже вже багато уваги він до себе привертав. Чутки, що доходили до мене, свідчили, що це дуже перспективна людина і молодий ще за віком генерал... Він справив на нас враження своєю розумною доповіддю, яку зробив зі знанням обстановки, викликавши до себе симпатію. Наступати? Він знав, коли наступати! Наказ було віддано, і він старанно готувався до наступу, причому досить категорично сказав, що час, який йому дали для підготовки, його не влаштовує, треба б ще днів три. Ватутін скипів і почав доводити, що наказ треба поважати й виконувати. Ну, бачу я, він просто не слухає Черняхівського, і кажу: «Миколо Федоровичу,

нехай він нам доповість, навіщо йому потрібні ще три дні?». І бачу, що в Черняхівського очі засяяли і що він може проявити свій характер. «А от, — відповідає, — чому. У мене роти мають таку кількість солдатів. Запасний полк знаходиться на такому-то напрямі. Зараз він на марші, прибуде ось тоді. Поповнення я зможу дати в роти, що наступатимуть, буквально ввечері напередодні наступу. А вранці — наступати. Командири рот зовсім не познайомляться з людьми, яких вони одержать. Не «обнюхаються» між собою солдати, а командир не лише не вивчить новачків, а й навіть не познайомиться з ними. Як же можна так наступати? Можна лише людей втратити і не виконати завдання. Дайте мені три дні. Прийдуть люди. Я з ними попрацюю і тоді буду впевнений, що виконаю завдання, зламаю опір противника, що стоїть переді мною, розгорну наступ у напрямку, зазначеному в наказі». Я: «Давайте-но зробимо перерву в роботі, відпочинемо»... Відійшли ми з Ватутіним убік. Кажу: «Миколо Федоровичу, дамо йому ці три дні! Зателефонуємо Сталіну, я впевнений, що він з нами погодиться»...

УНІВЕРСАЛЬНИЙ СОЛДАТ

Сталін готувався до війни, і аж ніяк не оборонної. Щоб утілити свої задуми в життя, вождю окрім багатотисячного парку танків і літаків необхідні були розумні й освічені командири. Іван Черняхівський як ніхто інший відповідав сталінській моделі загальновійськового командира. Зважте самі: військові університети Іван Данилович почав проходити в Одеській піхотній школі, потім була Київська артилерійська школа. Рік був слухачем Ленінградської військово-технічної академії, пізніше закінчив із дипломом першого ступеня Військову академію механізації і моторизації РСЧА імені товариша Сталіна. Загалом він пройшов шлях від старшого лейтенанта до генерала за п'ять років.

Це про нього пізніше напише Пауль Карель, учасник війни, колишній солдат вермахту, автор відомого документального bestселера «Східний фронт», багаторазово перевиданого в Європі й Америці, а забороненого у СРСР: «Генерал-полковник Іван Данилович Черняхівський, командувач 3-го Білоруського фронту, був одним із найобдарованіших радянських генера-

Розпочавши службу в Одеській піхотній школі, Іван Данилович пройшов шлях від старшого лейтенанта до генерала за п'ять років.

Це був чудовий командувач. Молодий, культурний, життєрадісний. Дивна людина! Було видно, що в армії його дуже люблять.

лів. Не сивочолий воїн, який постав на службі революції, а людина нового покоління, лише тридцяти семи років. Сміливий бойовий командир, який активно цікавився сучасною зброєю і технічними досягненнями. За характером ідеальний тип для радянської системи командування, що ґрунтується на співробітництві командувача, начальника штабу і члена Військової ради, так званої колективної системи».

Колишній начальник Черняховського, а пізніше і його колега — маршал двох країн (Польщі та Радянського Союзу) Костянтин Рокоссовський у своєму «Солдатському обов'язку» згадує: «Знайомлячись з військами 60-ї армії, переданої нам із Воронежського фронту, я уважно придивлявся до генерала Черняховського. Це був чудовий командувач. Молодий, культурний, життєрадісний. Дивна людина! Було видно, що в армії його дуже люблять. Це відразу впадає в око. Якщо до командарма підходять доповідати не з тремтінням у голосі, а з посмішкою, розумієш, що він багато чого досяг. Командири всіх рангів гостро відчують ставлення старшого начальника і, напевно, мрія кожного з нас — поставити себе так, щоб люди з радістю виконували всі твої розпорядження. Ось цього Черняховський досяг».

КОНФЛІКТИ І РІШЕННЯ

Та не все було ідеально у стосунках генерала Черняховського з колегами і підлеглими, які його оточували. Багато хто просто заздрив Івану Даниловичу, його таланту, успіхам, зльоту. Досить серйозний конфлікт стався у Черняховського з членом Військової ради армії, колишнім заступником наркома оборони СРСР генерал-лейтенантом Олександром Запорожцем. Непорозуміння між командиром і комісаром зайшли надто далеко. Тому командувачу фронту генерал-полковнику Рокоссовському навіть

довелося звертатися до Сталіна, щоб «розвести» їх. Ось як пише про це у «Солдатському обов'язку» сам Костянтин Костянтинович: «Мені здавалося, що з Черняховським кожному легко працювати. Та от член Військової ради армії Олександр Запорожець ніяк не міг знайти з ним спільну мову. Людина це була неабияка — старий більшовик, героєм громадянської війни. Колишній добре воював. Та часи змінилися, армія стала іншою, а товариш жив і працював по-старому. І почалися в нього сутички з молодим, зростаючим командармом. Хоч як ми з Телегіним не намагалися згладити їхні стосунки, нічого не вийшло. Було очевидно, що це різні люди і дружної роботи не вийде. Довелося доповісти Верховному Головнокомандувачу. Сталін вислухав, подумав трохи і погодився: «Так, їх треба розвести».

Якщо Черняховський не спрацював за Запорожцем, то від всесильного члена Військової ради Західного фронту генерал-лейтенанта Лева Мехліса, який виконував роль такого собі «ока государя», він просто відбився. Чудово обізнаний зі «стилем роботи» Лева Захаровича, який «завалив» не одну операцію у роки війни, молодий командувач особисто звернувся до Сталіна з проханням відізнати Мехліса із Західного фронту. І Сталін, як не дивно, виконав прохання Черняховського і призначив свого фаворита членом Військової ради 2-го Білоруського фронту, де командувачем був генерал армії Петров. Через два місяці Мехліс вижив Петрова...

ТРАГЕДІЯ НА РОЗДОРІЖЖІ ПОБЛИЗУ МЕЛЬЗАКА

Черняховський мало замислювався про свою безпеку на полі бою, іноді немов жартував зі смертю. Є чимало свідчень про його досить відчайдушне поведіння на межі вогню. Одного разу це сталося в присутності маршала Василевського. Черняховський розгулював під вогнем супротивника у світлому генеральському кітелі, анітрохи не турбуючись, що навколо рвуться міни — німці відкрили по ньому прицільний мінометний вогонь. Маршал зробив йому зауваження. Генерал винувато усміхнувся: «Здається, я порушив правила маскування...» Доля оберігала полковод-

ця, але до пори до часу. Кулі й осколки снарядів немов облітали його, щоб одного разу влучити у серце.

Про те, як загинув Черняхівський, у нашій літературі розказано досить докладно, та все-таки деякі деталі мені вдалося уточнити. Син полководця, генерал-майор Олег Черняхівський, зокрема, розповів:

— У командувача 3-ї армії генерала Горбатова не клеїлося з введенням у бій двох самохідно-артилерійських полків. Батько 18 лютого 1945 року виїхав на місце, щоб розібратися. Та на командному пункті командарма не було, напевно, він просто ховався від командувача фронтом на спостережному пункті, щоб не «одержати на горіхи». Батько все-таки хотів побачити Горбатова і, вертаючись тією ж самою дорогою, якою тільки-но проїжджав, потрапляє під раптовий артилерійський обстріл. Величезний осколок снаряда пробиває задню стінку «Вілліса», пролітає між солдатом-охоронцем і ад'ютантом командувача підполковником Олексієм Комаровим, пройшов наскрізь поміж батьковими лопатками і застряв у панелі для приладів автомобіля. Більше ніхто не постраждав. Комаров перев'язав командувача, намагаючись зупинити кров, і наказав радисту повідомити в штаб, а водію чимдуж мчати до найближчого госпіталю. Дорогою батько прийшов до тями, як виявилося, востаннє, і запитав у Комарова: «Альошо, невже це кінець?» Олексій відповів: «Що ви, товаришу командувачу, зараз приїдемо в госпіталь, усе буде гаразд, от побачите». Та до госпіталю батька не довезли живим. Пам'ятаю, мама, дізнавшись про смерть батька, посивіла в одну мить.

МАРШАЛА ПОСМЕРТНО НЕ ПРИСВОЮЮТЬ

Зазвичай історія не оперує фактами, яким не дано було здійснитися. Та відомо, і досить достовірно, що на двічі Героя Радянського Союзу генерала армії Івана Черняхівського був готовий наказ про присвоєння йому звання Маршала Радянського Союзу і нагородження орденом Перемоги. Сталіну залишалося лише вмочити перо в чорнильницю і підписати його... У приватній розмові зі мною син полководця Олег Іванович Черняхівський розповів, що його ма-

ти — Анастасія Григорівна навіть бачила кітель із маршальськими погонами, який приносили батьку для примірки.

Кажуть, що в номерах московських газет за 19 лютого мали опублікувати указ про присвоєння Черняхівському звання Маршала Радянського Союзу. За вказівкою самого Сталіна текст указу замінили повідомленням про загибель генерала. Військові звання посмертно не присвоюються.

Поховання генерала армії Івана Черняхівського відбулося 20 лютого 1945 року у Вільнюсі на центральній площі. У Москві цьо-

Іван Черняхівський за мужність і вміле керівництво бойовими операціями менш як за рік запеклих боїв був нагороджений двома орденами Бойового Червоного Прапора...

го дня пролунало двадцять чотирьох залпів зі ста двадцяти чотирьох гармат.

А орден Перемоги, який мав би прикрасити груди Івана Даниловича, за словами його сина, дістали із запасників Діамантового фонду. 20 лютого 1978 року його прикріпили на мундир Генеральному секретареві ЦК КПРС маршалу Радянського Союзу, тоді лише двічі Героєві Радянського Союзу Леоніду Брежнєву... Нова епоха, нові звичаї.

ПОМИЛКА П... РЕЗИДЕНТА...

Не знаю, чи читав Леонід Кучма свою книжку «Україна — не Росія»... Принаймні мав би хоч ілюстрації переглянути, перед тим як тиражувати її, або вже попросити перегляду свого віце-прем'єра, доктора історичних наук і любителя військової мемуаристики Дмитра Табачника. Вже він напевно помітив би кричущу помилку, що породила крамольну думку: чи то Кучма не знає, хто такий полководець Черняхівський, чи то його вже вкотре підставили. Серед чудово підібраних фотоілюстрацій особливо вирізняється одна. Портрет красеня Героя Радянського Союзу генерал-полковника Івана Черняхівського і під ним підпис... «С.Тимошенко. 1895–1970. Маршал Радянського

Союзу, нарком оборони СРСР (1940–1941)»!? Коментарі зайві...

НЕВІЧНА ПАМ'ЯТЬ

Чи вже позбулися ми формального ставлення до збереження пам'яті про людей, завдяки яким живемо на цій землі? Хтозна! Коли Литва проголосила про відновлення своєї незалежності, вона зажадала прибрати з Вільнюса прах Черняхівського і його пам'ятник. Останки великого сина українського народу перевезли до Москви й перепоховали на Новодівочому цвинтарі. І по-людськи це правильно, адже сім'я Івана Даниловича мешкає в Москві. Але чому ж тоді саме росіяни забрали пам'ятник Черняхівському і поставили його в центрі Воронежа? А Київ промовчав... Чому Україна, його Батьківщина, не побажала повернення додому свого сина, увічного у бронзі? Адже його місце на крутих дніпровських схилах, які він штурмував у далекому 1943-му зі своїми 305 солдатами, і здобув високе звання Героя Радянського Союзу. Може, до 100-річчя від дня народження великого українця Івана Даниловича Черняхівського, буде увічнена його пам'ять і у столиці України?

Олександр ФІЛЬ

«ФЛАГМАН»

отечественного рынка наградной и сувенирной продукции

ЗАО «Флагман», основанное в 1991 г., хорошо известно на рынке Украины, как изготовитель наградной и сувенирной продукции. Свою деятельность предприятие начало с производства фурнитуры для Вооруженных Сил Украины (пряжки для ремней, эмблемы родов войск т.д.), а с 1995 г. началось производство армейских наград, знаков, медалей, различной сувенирной продукции. Основное направление компании «Флагман» сегодня – это разработка дизайна и изготовление медалей, памятных знаков, орденов, сувенирной продукции, включая литые из бронзы изделия. В ближайшее время в ассортименте предлагаемых услуг появятся и изготовление ювелирных изделий из драгоценных металлов, в том числе из золота и серебра.

«Георгий Победоносец»
h=22 см

«Три богатыря»
h=22 см

«Князь Владимир»
h=21 см

«Казак-артиллерист»
h=18 см

Пепельница «Кабан»
h=11 см

«Пальма Мерцалова»
h=30 см

Также предприятие изготавливает призы, письменные приборы, часы и др.

В планах – изготовление посуды (столовое серебро). Возможен заказ эксклюзивных работ, существующих только в единичном экземпляре. Главными работами «Флагмана» для силовых структур стали: медаль «10 років Збройним Силам України», медаль «10 років МВС України», знак «10 років Прикордонним військам України», «10 років Внутрішнім Військам», а также знаки участковых инспекторов МВД Украины.

«Охотники на привале»
h=12 см

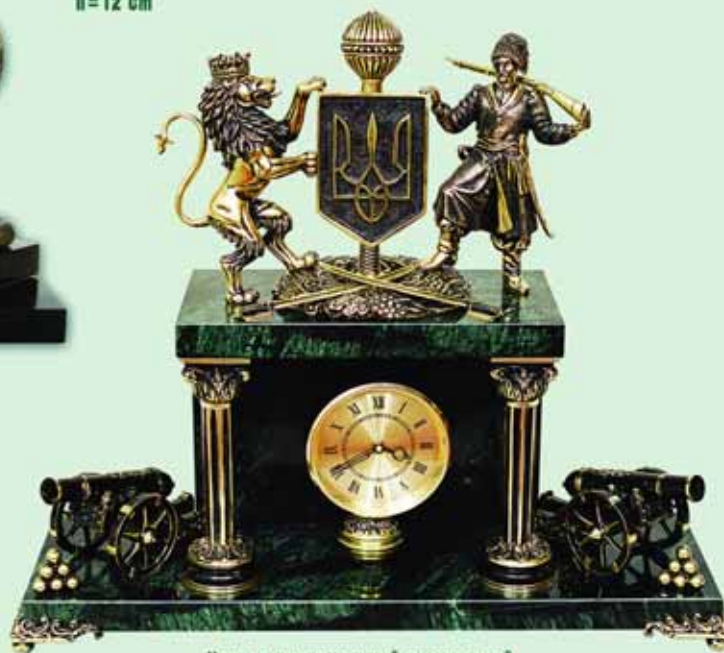
Набор письменный «Фемида»
h=23 см

«Кобра»
h=14 см

Пепельница «Медведь»
h=10,5 см

Часы с национальной символикой

АРМІЙСЬКИЙ СПОРТ ВИЩИХ ДОСЯГНЕНЬ

За роки незалежності України армія вибороли 310 комплектів нагород найвищого ґатунку на найпрестижніших спортивних змаганнях Європи та світу.

Комплексною програмою розвитку фізичної підготовки та спорту і Концепцією спорту вищих досягнень у ЗС України передбачається реалізація заходів з фізичної підготовки та спорту, яку здійснює Управління спорту МО України. Його основними завданнями є участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту в ЗС України.

Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» у ЗС України запроваджена система підготовки армійських спортсменів — членів національних збірних команд з олімпійських, неолімпійських, військово-прикладних та військово-технічних видів спорту.

Управління спорту МО України співпрацює з державними та громадськими установами (Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту і його підрозділами в місцевих органах влади, НОК України, спортивними товариствами,

федераціями з видів спорту та ін.) й міжнародними організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості (спортивним комітетом при Раді Міністрів СНД, Міжнародною Радою військового спорту (СІЗМ) та її регіональними комітетами).

У підпорядкуванні управління знаходяться сім спортивних підрозділів: Центральний спортивний клуб ЗС України (Київ), навчально-спортивна база зимових видів спорту «Тисовець» (сmt Сколе), навчально-спортивна база літніх видів спорту (Львів), спортивні клуби Білої Церкви, Одеси, Севастополя, яхт-клуб (Херсон). Система спортивних клубів дає можливість охопити практично всі регіони України та проводити якісний відбір спортсменів в інтересах армійського спорту. У спортивних підрозділах проходять військову службу 58 заслужених майстрів спорту, 192 майстри спорту міжнародного класу та понад 250 майстрів спорту з різних видів.

За 15 років незалежності нашої держави в МО України підготовлено 13 чемпіонів Олімпійських ігор, 117 чемпіонів світу та 156 чемпіонів Європи. Слід також зазначити, що призерами цих змагань стали ще 581 спортсменів Збройних Сил України.

З 1993 року ЗС України є повноправним членом Міжнародної Ради військового спорту, до якої входять 127 країн світу. У її рамках проводяться чемпіонати світу та Європи з багатьох видів спорту та один раз на 4 роки — Всесвітні ігри військовослужбовців. Армійці України гідно представляють нашу державу та її Збройні Сили на цих змаганнях. Зокрема, на останніх Всесвітніх іграх військовослужбовців (Італія, 2003 р.) представники ЗС України посіли четверте загальнокомандне місце (попереду Росія, Китай та Італія) серед 89 країн світу. В рамках СІЗМ у квітні 2007 року в київському Паладі спорту заплановано проведення чемпіонату Європи з боксу серед військовослужбовців, на який запрошені спортсмени з 14 країн світу. Змагання пройдуть під гаслом «Дружба через спорт».

На щорічних змаганнях серед військовослужбовців держав-учасниць СНД українські спортивні команди регулярно посідають призові місця. Зокрема, на останніх змаганнях у програмі Спартакіади з шести видів спорту спортсмени ЗС України були першими з вільної боротьби та багатоборства, другими — з кульової

стрілби, важкої атлетики та гирьового спорту, третіми — у змаганнях з армспорту. Готуються наші військові спортсмени до участі у Спартакіаді і в поточному році, яка пройде у червні в Самарі (Російська Федерація).

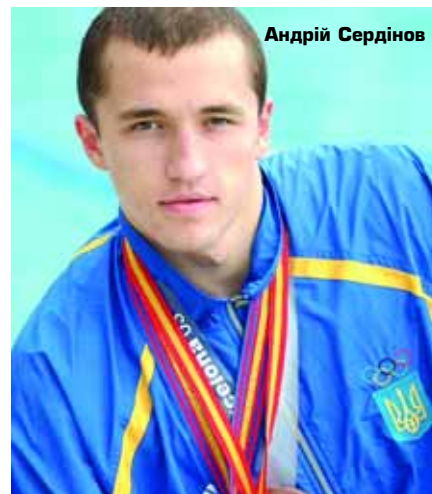
У МО України проводиться активна робота щодо реалізації заходів інтегрування військового спорту в європейський та світовий простір та підняття його конкурентоспроможності у світовому співтоваристві (у 2005 році армійські спортсмени 810 разів виїздили на змагання з 36 видів спорту до 44 країн світу).

Аналіз створення та розвитку системи підготовки спортивної еліти у розвинутих країнах показує, що в арміях провідних держав світу спорт вищих досягнень трансформувався у самостійний напрям роботи, який передбачає відбір спортсменів високого класу та резерву, систему їхньої підготовки з відповідною інфраструктурою, правовою та юридичною захищеністю та іншими важливими аспектами.

Слід також зазначити, що у системі військового спорту виділяють масовий спорт та спорт вищих досягнень. Як свідчать дослідження, відокремлення спорту вищих досягнень від фізичної підготовки в арміях провідних країн (у тому числі НАТО) стало наслідком неухильного підвищення рівня фізичної підготовки у системі бойової готовності військовослужбовців за результатами участі збройних сил різних країн у військових конфліктах з одного боку, а з іншого — переведення спорту вищих досягнень в окрему педагогічну дисципліну з метою підвищення авторитету країни та збройних сил на міжнародній арені.

На сучасному етапі процес удосконалення підготовки спортсменів високого класу та спортивної еліти збройних сил провідних країн світу здійснюється за двома основними напрямками. Перший передбачає поетапний відбір кращих спортсменів для участі у змаганнях окремого підрозділу до чемпіонату збройних сил. Другий полягає у тому, що спортсмен високого класу, спроможний захищати честь збройних сил та країни, заявляє про себе на змаганнях високого рівня ще до призову на

військову службу. Після досягнення призовного віку він цільовим розпорядженням призивається до спеціального спортивного підрозділу, який має у своєму штаті (крім сучасної навчально-спортивної бази) високопрофесійних фахівців з різних видів спорту. Відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» ст. 21 «Спортсмени — члени збірних команд України, які призвані на строкову військову службу, отримують призначення у підрозділи, що мають необхідні умови для підвищення їх спортивної

Андрій Сердінов

У спортивних підрозділах проходять службу 58 заслужених майстрів спорту та 192 майстри спорту міжнародного класу.

майстерності, у тому числі їм надається можливість брати участь у міжнародних, національних та інших спортивних змаганнях».

Слід зауважити, ріст спортивних досягнень та підвищення тренувальних навантажень, збільшення фінансових вкладень і часу, необхідного для досягнення результатів світового рівня, є основними факторами, що дають можливість розглядати спорт вищих досягнень як самостійну дисципліну.

У США спортивну роботу здійснює служба управління генерал-ад'ютанта при спортивній раді збройних сил. У штаті цієї служби є офіцери, які відповідають за розви-

Владислав Третяк

Наталія Скакун

Олена Грушина,
Руслан Гончаров

ток спорту в арміях, флотах, у спеціальних підрозділах (подібні посади є також у гарнізонах та військових частинах). Спортивна програма, з одного боку направлена на підвищення фізичної підготовленості, морального духу, а з іншого — на розвиток сили, витривалості та впевненості у собі й волі до перемоги. Кінцевим результатом цієї роботи є підготовка військових спортсменів світового класу та їхня участь в олімпійських та панамериканських іграх і чемпіонатах світу серед військовослужбовців. Отже, завдяки участі військових спорт-

9 спортивних групах у сухопутних військах та одній групі ВМС.

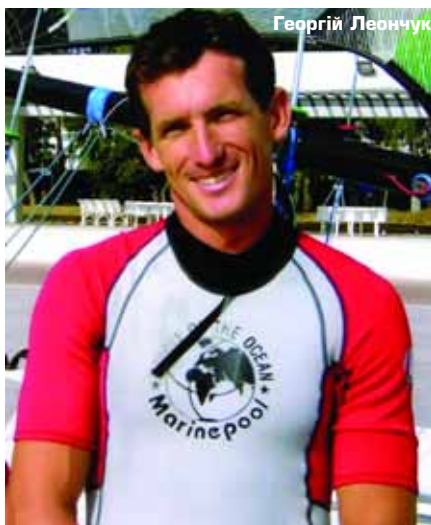
У збройних силах Франції в Жуанвільському спортивному батальйоні та у спортивній школі передбачено 800 штатних посад військових спортсменів, покликаних захищати спортивну честь збройних сил та країни на змаганнях високого рівня.

У спортивній школі Австрії проходять службу 300 спортсменів-професіоналів, які тренуються у 10 спортивних центрах, що охоплюють всі регіони країни. Щорічно до збройних сил призивається 130 спортсменів, місця для яких резервуються заздалегідь.

За всі аспекти, пов'язані зі спортом, у збройних силах Бельгії відповідає бюро по спорту та фізичному вихованню. До вищої категорії належать спортсмени олімпійського, міжнародного та національного рівнів. За три місяці до призову вони отримують документи, подають заявку, проходять співбесіду в бюро зі спорту ЗС та вибирають дату призову, місце (недалеко від свого клубу, домівки чи спортивної споруди). Відтак — місяць військового вишколу, направлення до частини та отримання картки елітного спортсмена, яка надає право тренуватися та виступати на змаганнях під час служби.

У збройних силах Російської Федерації (країна протягом 10 років посідає перше місце на Всесвітніх іграх військовослужбовців) керів-

Минулого року армійські спортсмени взяли участь у змаганнях з 36 видів спорту в 44 країнах світу.

Георгій Леончук

сменів у національних та міжнародних змаганнях та досягненню ними високих спортивних результатів зміцнюється імідж збройних сил держави.

Подібні спортивні програми діють у збройних силах інших країн.

В армії бундесверу передбачається додаткова мета — допомогти військовослужбовцям визначити вид спорту, яким вони будуть займатися й після закінчення військової служби. Щорічно в Німеччині майже 700 спортсменів проходять підготовку у 2 спортивних ротах, 18 пунктах спортивного вдосконалення у видах збройних сил,

РЕЗУЛЬТАТИ ВИСТУПІВ СПОРТСМЕНІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ НА СПОРТИВНИХ ЗМАГАННЯХ (01.01.1992 — 01.05.2006 рр.)

Олімпійські ігри

Медалі	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	разом
«золото»	6				5				—				2		—	13
«срібло»	5				2				4				4		—	15
«бронза»	2				6				5				6		2	21

Чемпіонати світу

«золото»		1	10	8	1	9	6	5	1	20	13	14	13	13	3	117
«срібло»		5	17	6	3	13	8	9	3	16	7	6	6	7	2	108
«бронза»		11	8	4	3	8	8	13	2	8	16	15	2	10	7	115

Чемпіонати Європи

«золото»		7	12	5	2	11	8	20	15	11	22	9	20	13	1	156
«срібло»		10	4	8	11	16	6	18	11	18	18	7	10	20	3	160
«бронза»		5	8	13	13	6	7	13	9	14	21	18	7	22	6	162

Всесвітні ігри військовослужбовців

«золото»				7				8				9				24
«срібло»				13				19				19				51
«бронза»				9				14				9				32

Загалом

«золото»	6	8	22	20	8	20	14	33	16	31	35	32	35	26	4	310
«срібло»	5	15	21	27	16	29	14	46	18	34	25	32	20	27	5	334
«бронза»	2	16	16	26	22	14	15	40	16	22	37	42	15	32	15	330

974

ництво спортом здійснює спортивний комітет відомства, до якого входять 44 спортивні клуби з розвитку олімпійських, військово-прикладних та військово-технічних видів спорту.

Отже, незважаючи на деякі відмінності у системі підготовки спортивної еліти в різних країнах, спільним для них є:

- централізація підготовки спортсменів;
- чітко організована система відбору та призову на військову службу професійних спортсменів;
- наявність штатних спортивних підрозділів, військово-спортивних навчальних закладів;
- соціальна та правова захищеність спортсменів;
- наявність цільового фінансування, у тому числі й з державного бюджету.

У травні поточного року на засіданні Генеральної Асамблеї Міжнародної Ради військового спорту в Римі керівники військових спортивних організацій обговорювали питання щодо проведення наступних IV Всесвітніх ігор серед військовослужбовців, у яких братимуть участь представники з 83 країн світу. Спортсмени Збройних Сил України планують виступити в змаганнях з 9 видів: у легкій атлетиці, плаванні, боротьбі, кульовій стрільбі, дзюдо, вітрильному спорті, триатлоні, парашутному спорті та боксі.

Необхідно також визнати, що на сьогодні реформування Збройних Сил України також впливає на життєдіяльність її спортивних підрозділів.

На щорічних змаганнях серед військовослужбовців держав—учасниць СНД українські команди регулярно посідають призові місця.

За період з 2000-го по 2005 роки на третину скорочено загальну чисельність спортивних підрозділів. На січень 2006 року вона складала 921 чоловік, з яких лише 508 — спортсмени. Це значно менше, ніж у багатьох провідних державах світу.

Разом з тим подальше скорочення спортивних підрозділів (у 2005 році скорочено 202, а в 2006-му заплановано скоротити 208 штатних посад) неминуче призведе до значної втрати конкурентоспроможності армійського спорту на міжнародній та внутрішній арені.

У 2007 році планується участь спортсменів Збройних Сил України в IV Всесвітніх іграх серед військовослужбовців у Індії, а в 2008 році в XXIX Олімпійських іграх у Китаї. У цьому зв'язку, зважаючи на необхідність підвищення престижу нашої держави та її збройних сил, з метою збереження існуючого потенціалу армійського спорту МО України розглядає можливість залишити до 2009 року загальну чисельність спортивних підрозділів на існуючому рівні.

Олександр ВЕЛИЧКО,
начальник Управління спорту
Міністерства оборони України

Леонід Шапошников

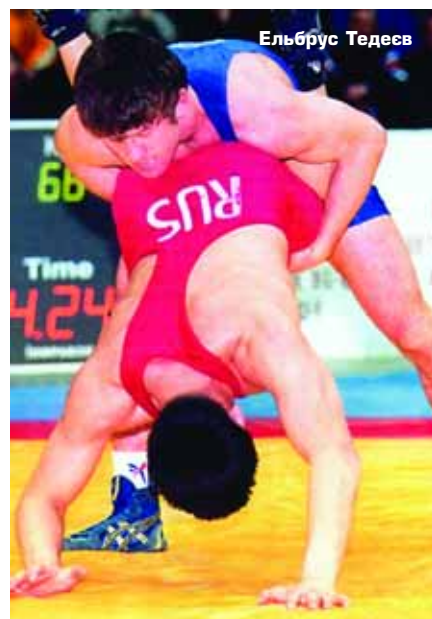
Юрій Кримаренко

Руслана Таран

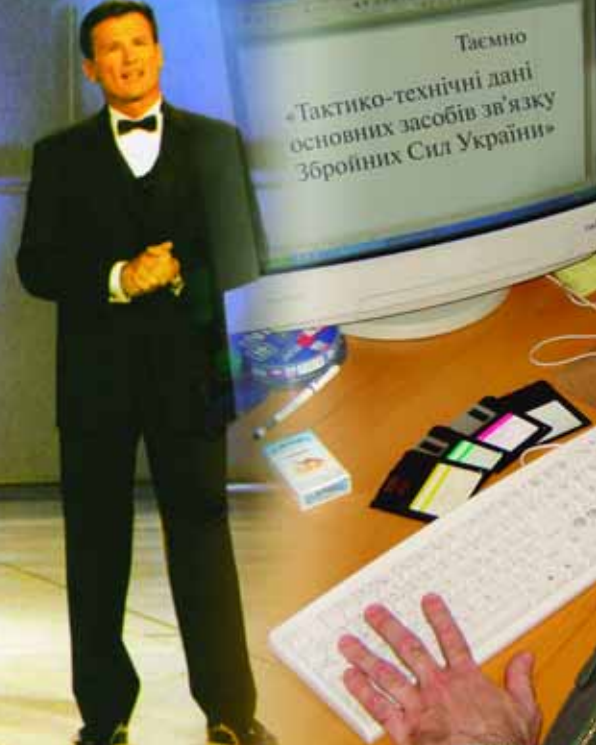

Олег Лісогор

Ельбрус Тедесв

ЗРАДА

За державну зраду екс-майор Олег Гриженко та його колишня дружина засуджені військовим судом Київського гарнізону до позбавлення волі — упродовж декількох років вони займалися шпигунством на користь іноземної держави

З 1995 року Людмила Гриженко частенько навідувалася до Польщі — у комерційних справах. Оскільки «навару» від поїздок було замало, жіночка вирішила потоваришувати з контролюючими структурами. Отже, в 2000 році вона познайомилася зі співробітником польської митної служби. Марек (так він відрекомендувався при знайомстві), дізнавшись, що її чоловік — офіцер Збройних Сил України, запропонував бізнес-вумен періодично надавати інформацію військового характеру, пообіцявши за це сприяння у проходженні митного контролю. «Приватниця» вагалася недовго. З того часу «Марек» отримував докладну інформацію про офіцера, а також свіжі українські періодичні видання. Щоб остаточно розвіяти сумніви в чесності «компаньйонки», під час чергової поїздки до Польщі «митник» навіть ознайомився з посвідченням офіцера чоловіка Людмили.

Прошло два роки. За цей час «Марек» (який насправді був співробітником іноземної спецслужби) виявив дві «больові» точки, які допомогли з максимальною користю «використати» інформаторку.

Отже, він знайомить Людмилу Гриженко із таким собі Мартіном, який запропонував долучити до спільної справи і її чоловіка. «Друзі» чесно визнали — преса їх уже не цікавить. А ось за інформацію військового характеру «Мартін» пообіцяв Людмилі організувати курс лікування від безпліддя (на цю проблему українка якось поскаржилася своєму закордонному товаришу), а також надавати подружжю грошову винагороду. Про те, що «новачками» вирішили зайнятися серйозно, свідчить той факт, що, за наданими Службою безпеки України відомостями, ними постійно «опікувалися» «Марек» (Маріуш Кушнаревич) — співробітник польської спецслужби та «Мартін» — кадровий розвідник.

Повернувшись в Україну, Людмила схилила чоловіка до співпраці з польськими «митниками». Можливо, він пішов на цей крок в надії на покращення подружнього життя, та й обіцянка грошової винагороди — також «привабливий» момент. Документи слідства свідчать, що саме з 2002 року через Людмилу Гриженко до Польщі почала надходити інформація від началь-

ника зв'язку однієї з військових частин майора Олега Гриженка про її підпорядкованість, структуру, озброєння, а також дислокацію інших військових частин.

Грудень 2002 року став переломним для зрадників: дружина, посиляючись на необхідність лікування, вмовила чоловіка зустрітися з «Мартіном» на території Польщі. За її словами, це необхідно було для того, щоб здати аналізи для штучного запліднення. Тоді ж подружжя й «притисли до стінки»: під загрозою викриття співробітництва з іноземною спецслужбою та порушення порядку виїзду за кордон як військовослужбовця, що є носієм секретної інформації, Олег Гриженко підписав документ про подальшу «роботу» на конфіденційній основі. Тоді ж він передав «Мартіну» відомості, що стосувалися проведення радіотренувань за участю підрозділів частини, в якій він проходив службу. Отже, майор попався у вміло наставлену пастку. Відтоді почалася серйозна робота... Тепер уже польський розвідник не дуже церемонився, запропонувавши Гриженку копіювати таємні документи, і пообіцяв надати для цього спеціальний засіб для зчитування текстової інформації у вигляді авторучки.

Перший «гонорар» шпигуна склав 500 доларів. Далі з подружжям провели детальний інструктаж щодо методів конспірації та способів передачі інформації на території України. Оговорювалася навіть можливість зв'язку через кі-

У горе-«Бондів» буде вдосталь часу, аби зрозуміти — Батьківщина не продається.

раф» (іноземці побоювалися, що Гриженки ведуть подвійну гру, працюючи одночасно на українській спецслужбі).

Отже, кур'єр розпочала роботу. У січні 2003 року Людмила, повернувшись з Польщі, передала чоловікові від «Мартіна» список з десяти запитань, які стосувалися завдань та місця розташування окремих вузлів зв'язку, технічного опису засобів спецзв'язку, організації радіо- та провідного зв'язку в Збройних Силах України і встановлення прослуховуючих пристроїв на військових об'єктах. У січні та березні того ж року майор передавав через дружину дві дискети з відомостями про проведення радіотренувань, з вибаченнями — мовляв, працюю над відповідями на інші запитання і чекаю на черговий грошовий переказ.

Проте представників спецслужб надана інформація не задовольнила, — вони були зацікавлені в отриманні секретних документів. Офіцер почав ремствувати: не впораюсь, для опрацювання викрадених паперів потрібен комп'ютер... Грошовий переказ не забарився, і в квітні 2005 року Гриженко здійснює омріяну покупку. На той час він уже обіймав посаду начальника центру каналотворювальних систем зв'язку однієї з військових частин. На новенькому «компі» шпигун опрацьовує та скидає на дискету кілька секретних документів, а також «Та-

ктико-технічні дані основних засобів зв'язку Збройних Сил України».

Кількарічна «робота» на іноземців збіглася із розлученням Гриженків. Через ризик ускладнень операцію Людмилі так і не зробили, отож стосунки подружжя остаточно розладилися. Але це не стало перепорою на шляху подальшої «співпраці» з розвідслужбами. У червні 2005 року майор Гриженко через провідника потягу намагався передати колишній дружині чергову дискету з таємною інформацією. Але в дорозі вона була вилучена співробітниками українських спецслужб і замінена на іншу, яка не містила відомостей військового характеру. Людмила про це не знала. При перетинанні кордону вона не внесла до митної декларації відомості про наявність у неї дискети і під час митного огляду її не видала. Довелося співробітникам СБУ «нагадати» про шпигунську «схованку».

Після затримання Людмила Гриженко своєї вини не визнала. Мовляв, колишній чоловік схилив її до співпраці з іноземцями. Він — зрадник, а вона лише жертва. Проте після наданих слідчими органами доказів (медичні консультації, окремі медичні процедури, проживання в готелях, дорожні витрати комерсантки оплачувалися «митниками») жіночка заговорила. А згодом почала співпрацювати зі слідством.

Фінал цієї кримінальної історії цілком логічний. За зраду Батьківщині, відповідно до ч. 2 ст. 330 КК України, подружжя отримало дев'ять років на двох. Окрім позбавлення волі строком на чотири роки та шість місяців Олег Гриженко, на підставі ст. 54 та ч. 2 ст. 55 КК України, був позбавлений військового звання «майор» та права обіймати посади, пов'язані з допуском до державної таємниці, строком на три роки. Так безславно закінчилася шпигунська «кар'єра» Гриженків. За ґратами у горе-«Бондів» буде вдосталь часу для того, щоб зрозуміти — Батьківщина не продається.

оск, який належав дружині Гриженка, з використанням паролю — розрізаної на дві частини упаковки від парфумів, одну з якої мав пред'явити кур'єр. Як запасний варіант розглядався спеціально обладнаний тайник, інформація про заповнення якого подавалася «маячком» у вигляді цінника. Розвідники ознайомили «новачків» з методикою опрацювання завдань по збиранню секретної інформації про військові об'єкти. За планом, цим мав займатися Олег Гриженко, а дружина, попередньо узгодивши дії з «Мартіном», повинна була періодично передавати цю інформацію на дискетах на території Польщі, яку відвідувала під приводом лікування та поїздок у комерційних справах. Новоспечені шпигуни навіть успішно пройшли тестування з використанням пристрою «поліг-

Стаття 330. Передача або збирання відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави.

1. Передача або збирання з метою передачі іноземним підприємствам, установам, організаціям або їх представникам економічних, науково-технічних або інших відомостей, що становлять конфіденційну інформацію, яка є власністю держави, особою, якій ці відомості були довірені або стали відомі у зв'язку з виконанням службових обов'язків, за відсутності ознак державної зради або шпигунства, — карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк від трьох років або без такого.

2. Ті самі дії, вчинені з корисливих мотивів, або такі, що спричинили тяжкі наслідки для інтересів держави, або вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, — караються позбавленням волі на строк від чотирьох до восьми років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.

Андрій ПОДОСІНОВ,
начальник відділу військової прокуратури
Центрального регіону України

ВІЙСЬКОВІ САНАТОРІЇ: ЧУЖІ СЕРЕД СВОЇХ?

Більшість путівок до санаторно-оздоровчих закладів Міністерства оборони України сьогодні реалізується за комерційними цінами

Щороку тисячі українських військовослужбовців плекають надію отримати путівку до військового санаторію на пільгових умовах. Але для багатьох з них ця мрія так і залишається нездійсненою: за даними Департаменту охорони здоров'я МО України такою можливістю люди у погонах можуть скористатися лише один раз на 15–16 років.

На момент створення Збройних Сил України до складу військово-медичної служби входило 26 військових санаторіїв та три будинки відпочинку на 14 515 місць. Втім, протягом 1992–2001 років 10 санаторіїв та будинки відпочинку міністерства оборони були реорганізовані передані іншим відомствам.

Долю ще чотирьох вирішив Указ Президента України від 31 жовтня 2002 р. № 970 «Про деякі

питання удосконалення використання санаторно-оздоровчих закладів». Три санаторії (Гурзуфська та Алуштинська філії центру «Крим», а також Моршинський Центральний військовий санаторій) були передані Державному управлінню справами колишньої Адміністрації Президента, а Одеський військовий санаторій — Міністерству України з надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

На підставі яких розрахунків відбулася така собі демілітаризація санаторіїв військового відомства, сказати важко. Не збагнули цього і депутати Верховної Ради, які більшістю голосів стали на захист військових: відповідною Постановою № 278 «Про інформацію Кабінету Міністрів України про хід виконання вимог чинного законодавства та заходи, які вживаються Кабінетом Міністрів України щодо посилення соціального захисту військовослужбовців, пенсіонерів збройних сил і ветеранів військової служби, членів їхніх сімей, поліпшення їх пенсійного, медичного, житлового, транспортного забезпечення» від 28 листопада 2002 року виконавчому органу влади було доручено забезпечити доступність медичних послуг і надання безоплатної медичної допомоги цим категоріям громадян, а також фінансування медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних закладів.

Втім, в історії дерібану військових санаторіїв останнє слово залишилося за тодішнім президентом Леонідом Кучмою: нехтуючи По-

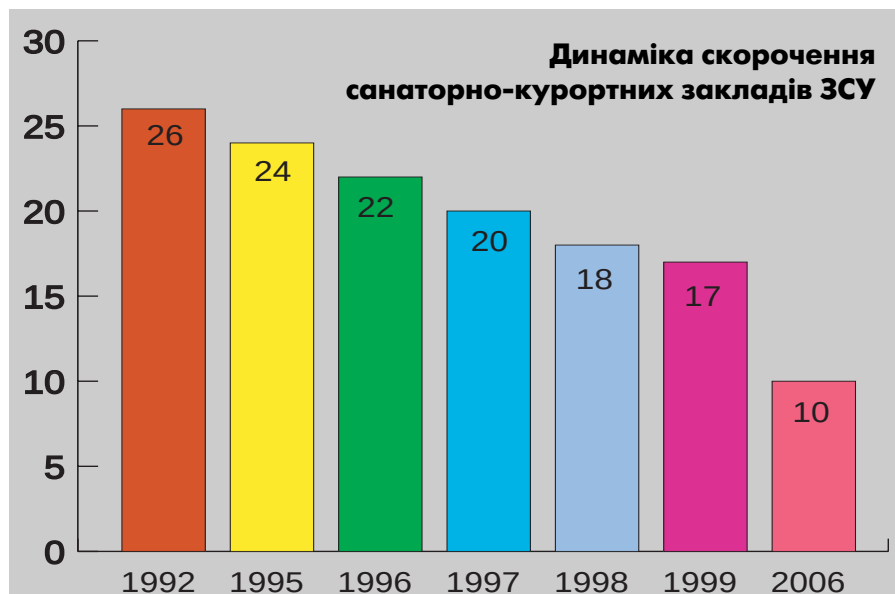
становою Верховної Ради, він своїм розпорядженням від 11 грудня 2002 р. № 395/2002-рп «Про заходи щодо забезпечення належних умов діяльності судів» передав Євпаторійський санаторно-оздоровчий центр Військ ППО Збройних Сил України та військовий санаторій «Шкло»... в управління Державної судової адміністрації України.

За словами військових медиків, під час передачі санаторіїв взагалі не були враховані вимоги Законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про статус ветеранів військової служби та їх соціальний захист» та низки інших, якими передбачено оздоровлення і лікування в санаторіях міністерства оборони відповідних категорій громадян. А вже досі на санаторно-курортному забезпеченні у лікувально-оздоровчих закладах міноборони перебуває 1225,4 тис. осіб. З

Якщо у 1992 році на кожну тисячу військовослужбовців планувалося виділяти у військово-лікувальних закладах 10 місць, то вже у 2005 році їх кількість зменшилася вдвічі.

них 142,9 тис. військовослужбовців, 399,1 тис. ветеранів військової служби, 585,4 тис. членів сімей військовослужбовців і ветеранів військової служби та 98 тис. працівників Збройних Сил України.

Внаслідок цих «реформ» загальна кількість місць у санаторіях мі-

ністерства оборони зменшилася на 34,3 відсотка, і якщо у 1992 році на кожну тисячу військовослужбовців планувалося виділяти у військово-лікувальних закладах 10 місць, то вже у 2005 році їх кількість зменшилася вдвічі. Відтак, перед військовим відомством постає проблема санаторно-курортного оздоровлення військовослужбовців, зокрема тих, хто страждає на захворювання шлунково-кишкового тракту, обміну речовин, ендокринної системи тощо. За таких умов міністерство оборони було змушене закуповувати санаторні путівки в інших міністерствах та органах виконавчої влади. Щоправда, за останні роки їх кількість неухильно зменшується. Як повідомили в Департаменті охорони здоров'я МО України, це пов'язано з процедурою закупівлі путівок, передбаченої чинним законодавством.

За висновками фахівців, подальше скорочення кількості санаторіїв міністерства оборони призведе до остаточного руйнування системи реабілітаційного лікування та неможливості виконання законів України соціального спрямування в частині, що стосується санаторно-курортного лікування. Адже для забезпечення мінімальних потреб військовому відомству необхідно не менше 10 санаторіїв загальною кількістю 6200 місць.

— Думка, що скорочення чисельності Збройних Сил України автоматично призведе до зменшення кількості осіб, які потребують санаторно-курортного забезпечення, є хибною, — говорить начальник лікувально-профілактичного відділу Департаменту охорони здоров'я Міністерства оборони України Сергій Тищевський. — Адже військовослужбовці, які потрапили під скорочення або вийшли в запас, права на оздоровлення в санаторіях військового відомства не втратили.

Ще один аргумент на захист збереження системи військових санаторіїв — оздоровлення та реабілітація тих українських військовослужбовців, які брали участь у миротворчих операціях.

Варто також зазначити, що кампанею спотикання сьогодні є не лише боротьба за санаторії як об'єкти: не менш гостро постає питання з належним фінансуванням та

За підрахунками фахівців, цього року санаторно-курортного оздоровлення потребують щонайменше 8,5 тис. військовослужбовців.

утриманням інфраструктури військових санаторіїв. Більш ніж на 80 відсотків воно здійснюється за рахунок коштів спецфонду, отриманих від господарської діяльності. Іншими словами, кошти з бюджету міноборони надходять лише на заробітну плату працівникам санаторіїв та виплату грошового забезпечення військовослужбовців. В той же час коштів на придбання необхідного майна, техніки та обладнання катастрофічно не вистачає.

Для збереження матеріальної бази, робочих місць, висококваліфікованих працівників та забезпечення виконання декларованих державою соціальних гарантій пільгового санаторно-курортного лікування у санаторіях міністерства оборони начальникам військових здравниць дозволено реалізовувати частину путівок за договірними цінами та надавати платні послуги як організаціям, так і фізичним особам, які до міністерства оборони жодного відношення не мають. Відтак, більше половини путівок реалізуються за комерційними цінами.

З метою більш раціонального та справедливого розподілу путівок 20 жовтня минулого року був виданий наказ Міністра оборони України №637 «Про вдосконалення організації санаторно-курортного

забезпечення в Збройних Силах України та запровадження прозорості системи розподілу санаторних путівок». Зокрема, ним передбачено, що лікування в санаторних закладах міністерства оборони на пільгових умовах надається не частіше одного разу на два роки.

Щодо вартості пільгових путівок, то у порівнянні з минулим роком вона практично залишилася незмінною. Скажімо, відпочинок в санаторії «Крим» терміном на 21 день (без урахування пільги) обійдеться в 1571 гривню, а в санаторному відділенні військово-медичного центру повітряних сил у Вінниці — 1113 гривень.

І ще один красномовний факт. За підрахунками фахівців, цього року санаторно-курортного оздоровлення потребують щонайменше 8,5 тис. військовослужбовців, а також ветерани війни та військової служби, члени їхніх сімей і працівники збройних сил.

На ці потреби з кошторису Міністерства оборони України виділено 23,2 млн гривень, що на 1,5 млн більше, ніж у минулому році. Але навіть за таких умов пільговими путівками зможуть скористатися лише 62,3 відсотка українських військовослужбовців...

**АВТОМАТ АМД-65
(УГОРЩИНА)**

**РЕАКТИВНА СИСТЕМА ЗАЛПОВОГО ВОГНЮ
«ГРАД-В» (РОСІЯ)**

АВТОМАТ AMD-65 (УГОРЩИНА)

Автомат AMD-65 є варіантом АКМ-63 (виробляється за радянською ліцензією з 1963 р.), зі зменшеною на 98 мм довжиною ствола. При цьому базова модель була значно модернізована: на стволі встановлений демпфер (використовується та-

кож для стрільби рушничними гранатами) і друга рукоятка (обидві виготовляються із пластмаси). Автомат споряджений металевим прикладом, що відкидається на правий бік. Принцип роботи AMD-65 не змінився: він діє за рахунок енергії порохових газів, що відводяться через бічний отвір у стінці ствола. Патрони подаються з ріжкового магазину ємністю 30 патронів, який має однакові розміри з магазинами АКМ. Автомат перебуває на озброєнні Угорщини і призначений для спецпідрозділів та обслуги бойових машин. Є найлегшим автоматом калібру 7,62 мм.

тактико-технічна характеристика

Калібр, мм	7,62
Патрон	7,62x39
Початкова швидкість кулі, м/с	700
Довжина, мм	847
Довжина зі складеним прикладом, мм	648
Маса, кг:	
без магазину	3,27
Довжина ствола, мм	318
Кількість нарізів	4
Ємність магазину, патр.	30
Темп стрільби, постр./хв.	600
Практична швидкостріельність, постр./хв:	
короткими чергами	40
довгими чергами	100
Прицільна далькість, м	300

РЕАКТИВНА СИСТЕМА ЗАЛПОВОГО ВОГНЮ «ГРАД-В» (РОСІЯ)

Реактивна система залпового вогню «Град-В» (РСЗВ) забезпечує ураження живої сили і техніки противника на відстанях до 20 км за будь-яких кліматичних умов та в будь-який час доби. Вона складається з пускової установки БМ-21В, 122-мм некертованих реактивних снарядів, системи керування вогнем і транспортної машини для підвозу боеприпасів. Пускова установка розроблена з використанням вузлів і агрегатів БМ-21 на шасі автомобіля ГАЗ-66Б. Разом з тим, в її конструкції враховані і такі специфічні вимоги, як підвищена надійність, компактність і невелика вага. Пакет напрямних, що складається з 12 стволів, розташований у два ряди, встановлений на поворотній основі. На ній же змонтовані механізми наведення, прицільні пристрої та відповідне електротехнічне обладнання. Використову-

ються всі штатні 122-мм снаряди РСЗВ БМ-21 «Град», однак основним вважається уламково-фугасний М-21 ОФ (9М22У). Заряджання пускової установки здійснюється з ґрунту. Для ведення стрільби вночі шкали прицільних пристроїв забезпечені підсвічуванням. Установка перевозиться у вантажних кабінах військово-транспортних літаків і десантується як посадковим, так і парашутним способами (з використанням спеціальних платформ і багатопольових парашутних систем). Бойова машина обладнана засобами пожежогасіння, УКВ-радіостанцією Р-105М, електромометром та ІЧ приладом нічного бачення.

тактико-технічна характеристика

Калібр, мм	122,4
Кількість напрямних	12
Обслуга, чол.	2
Маса в бойовому положенні, т	6,0
Габаритні розміри, мм:	
довжина	5655
ширина	2400
висота в похідному положенні	2440
Маса снаряда, кг	66,4
Маса БЧ, кг	18,4
Далькість стрільби, км:	
максимальна	20,1
мінімальна	5 (1,6)
Тривалість залпу, с	6
Час перезарядження, хв.	5
Потужність двигуна, к.с.	115
Максимальна швидкість руху, км/год.	85
Запас ходу, км	875

ВІЙСЬКО
УКРАЇНИ

**Передплатний
індекс: 74101**

Фото Вячеслава Петровського

04071, М. КИЇВ
ВУЛ. ВЕРХНІЙ ВАЛ, 34
ТЕЛ./ФАКС: (044) 467-7540
WWW.EPOS.KIEV.UA
E-MAIL: RECOVERY@EPOSMAIL.KIEV.UA

ЦЕНТР ВІДНОВЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ №1 В УКРАЇНІ

Відновлення інформації на всіх типах носіїв
з використанням технологій світового лідера
ONTRACK DATA recovery та власних розробок

Гарантоване знищення інформації

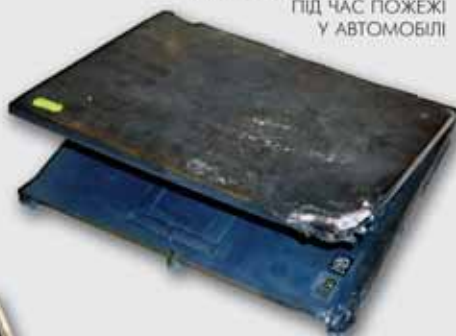
Діагностика та ремонт
накопичувачів
любого ступеню
складності

EPOS
Ontrack™
в і д н о в л е н н я д а н и х

ПОШКОДЖЕНІ
ЖОРСТКІ ДИСКИ
(HDD)

НОУТБУК, ПОШКОДЖЕНИЙ
ПІД ЧАС ПОЖЕЖІ
У АВТОМОБІЛІ

КОМП'ЮТЕР ПІСЛЯ ПОЖЕЖІ

ІНФОРМАЦІЮ ВІДНОВЛЕНО!